

VINERI 7 SEPTEMBRIE 2001 • ANUL LI NR. 36

FOAIA

FONDAT ÎN 1951 40 FOHNIU

românească

SĂPTĂMÎNAL AL ROMÂNILOR DIN UNGARIA

Școala, și numai școala...

Anatomia asimilării

Anii de școală prin sita vremii

CALENDAR ORTODOX

- 10 septembrie, luni – Sf. Mc. Minodora, Mitrodora și Nimfodora.
11 septembrie, marți – Închinarea Sfintei Cruci; Cuv. Teodora din Alexandria; Cuv. Eufrosin.
12 septembrie, miercuri – Sf. Mc. Autonom, Macedonia și Teodul; Cuv. Daniil.
13 septembrie, joi – Înnoirea Bisericii Învierii din Ierusalim; Sf. Sfințit Mc. Corneliu sutașul, Lucian și Leontie; † Sf. Cuv. Ioan de la Prislop. (Înainte-prăznuirea Înălțării Sfintei Cruci)
14 septembrie, vineri – (†) Înălțarea Sfintei Cruci.
15 septembrie, sâmbătă – † Sf. Mare Mc. Nichita Romanul; Sf. Visarion, arhiepiscopul Larisei; † Sf. Ierarh Iosif cel Nou de la Partoș.
16 septembrie, duminică – Sf. Mari Mc. Eufimia și Meletina. Duminica după Înălțarea Sfintei Cruci.

AGENDĂ

10 septembrie

1919 – la Saint-Germain en Laye se semnează *Tratatul de Pace* dintre Puterile Aliate și Austria (prin care, printre altele, se recunoaște unirea Bucovinei cu România).

11 septembrie

1877 – se naște fizicianul englez *James Jeans*, care a susținut că materia este creată în mod continuu în univers.

12 septembrie

1912 – s-a stins din viață *Zenobia Drăgan*, soția lui Ștefan Rusu, ctitorii bisericii ortodoxe din Otlaca-Pustă.

1919 – ia ființă *Universitatea din Cluj* cu 4 facultăți (Științe, Medicină, Litere și Filosofie, Drept) și cu primul rector în persoana lui Sextil Pușcariu.

13 septembrie

1872 – se inaugurează Gara de Nord din București, denumită (de atunci până în 1888) „Gara Tîrgoviștii”.

1913 – a murit, într-un accident aviatic la Bănești-Câmpina, *Aurel Vlaicu*, pionier al aviației mondiale.

14 septembrie

1778 – s-a născut poetul *Costache Conachi*.

1864 – s-a născut la Arad, *Gheorghe Alexici*, care din 1897 a fost profesor la Universitatea din Budapesta, catedra de limbă și literatură română.

1938 – s-a născut *Horia Bernea*, pictor, directorul Muzeului Țăranului Român.

1993 – a murit *Geo Bogza*, scriitor avangardist.

15 septembrie

1521 – moare *Neagoe Basarab*, domn al Țării Românești, autor al învățăturilor adresate fiului său Teodosie, sprijinitor al culturii românești, ctitor al bisericii episcopale de la Curtea de Argeș.

16 septembrie

1873 – se stinge din viață mama lui Iosif Vulcan, *Victoria Irinyi*, care este înmormântată la Leta Mare.
2000 – s-a stins din viață poetul *Ioan Alexandru*.

Foaia românească respectă ortografia română veche, dar în cazul contribuțiilor sosite din partea colaboratorilor, păstrează scrierea folosită de autor.

Pe copertă: Prima zi a celor mai mici elevi ai școlii românești din Chitighaz (Fotografie de Eva Iova)

Asociații românești dotate cu calculatoare

Patru asociații românești primesc în această toamnă de la Cancelaria guvernului maghiar 333 de mii de forinți pentru procurarea unor computere noi, cu o capacitate potrivită pentru legătura la sistemul Internet. Aceste organizații sunt: *Asociația Culturală Română din Leta Mare*, *Asociația Românilor din Micherechi*, *Asociația Românilor din Otlaca Pustă* și *Comunitatea Română din Pocei*.

Subvenția s-a obținut pe bază de concurs, la care s-au prezentat în primăvară aproape 10 mii de asociații civile din țară. Cancelaria a mai rezervat din bugetul de stat

1 miliard 600 de milioane de forinți cu scopul sprijinirii procurării calculatoarelor adecvate pentru corespondență electronică (E-mail) și legătură la Internet pentru organizațiile sferei civile. Numărul organizațiilor dotate acum este de 3308. Printre acestea se găsesc și asociațiile românești enumerate mai sus.

Subvenția nu trebuie restituită, ba Cancelaria le mai asigură organizațiilor și un abonament permanent gratuit pentru Internet. Asociațiile dotate au însă obligația să asigure accesul membrilor organizației la aceste calculatoare, să achite cheltuielile folosirii liniei

telefonice pentru Internet, precum să-și deschidă o adresă E-mail pentru corespondența electronică. Organizațiile mai au obligația de a publica pe Internet darea de seamă anuală privitoare la munca asociației și bilanțul gospodăririi acesteia. Printre asociațiile subvenționate acum, pe lângă cele patru organizații românești, am mai găsit alte asociații din comunele noastre: una din Aletea, două din Chitighaz, trei din Bătania, două din Jaca, 23 din Giula sau 36 din Bichișciaba, printre care și *Asociația de prietenie maghiaro-română* din reședința județului Bichiș.

-ștf-

Vom avea salarii mai mari?

Primul-ministru Orbán Viktor consideră că este posibil ca în Ungaria salariul minim să depășească anul viitor 50.000 de forinți. Șeful Guvernului ungar a precizat însă că pentru aceasta este necesar un consens între patronat și angajați. În acest caz și guvernul va fi de acord și va îndeplini în acest sens toate atribuțiile care îi revin – a adăugat primul-ministru ungar. Orbán Viktor a răspuns astfel la propunerea făcută marți de cea mai mare confederație sindicală din Ungaria, ca salariul minim să fie de 57.500 de forinți.

Întâlnire tradițională

Duminică, la 9 septembrie se va deschide iarăși pentru o zi frontiera dintre localitățile limitrofe Apateu (Ungaria) și Cheresig (România). Acțiunea comună, care ține de dimineața, de la ora 8.00 până seara, la ora 18.00, va începe în mod tradițional cu un program cultural oferit de tineretul școlar din cele două localități la istoricul turn ciunt de la hotarul celor două comune. După aceea, traficul personal și rutier va dura toată ziua, când se va putea trece frontiera în ambele direcții cu autoturismele, bicicletele și, firește, pe jos.

J.V.

Poșta redacției

Stimată redacție,

vă scriu în numele mai multor deținuți români din penitenciarul Baracska. Nu are rost să vă explic de ce și pentru ce sîntem reținuți aici. Este lesne de înțeles că purtăm cu toți o mică sau mai mare vină.

Dorim să vă aducem la cunoștință că am vrea să mulțumim prin intermediul săptămînalului Bisericii Ortodoxe Române din Ungaria pentru grija pe care ne-o poartă, și în special părintelui Marius Maghiaru. Îi mulțumim lui Dumnezeu pentru că ni l-a trimis exact într-un moment în care eram descumpăniți, descurajați și, credem noi, ne îndreptam spre pierderea oricărei speranțe. Acum, datorită ajutorului pe care

l-am primit de la părintele Marius, sîntem din nou încrezători în noi și așteptăm cu nerăbdare următoarea vizită. Vrem ca părintele Maghiaru să afle că îi mulțumim din tot sufletul pentru efortul pe care îl face, venind în fiecare lună, ori de cîte ori are posibilitatea, în limita timpului, să stea printre noi. Îi mulțumim pentru tot ce ne aduce și că face posibilă citirea revistei dumneavoastră aici, în penitenciar, săptămînal din care aflăm multe lucruri diverse și, spunem noi, interesante. Pentru noi, acesta este singurul contact cu lumea din afară, de dincolo de aceste gratii. Îi mulțumim părintelui pentru îmbărbătarea sufletească și pentru întărirea credinței în Dumnezeu, care ne face

să suportăm mai ușor singurătatea unei închisori.

Tot pe această cale vă mulțumim și Dumneavoastră pentru că faceți posibilă publicarea mesajului nostru de recunoștință față de Biserica Ortodoxă Română din Ungaria, pentru că ne ajută să nu ne simțim singuri și abandonati.

În încheiere, tot cu această ocazie, vrem să mulțumim penitenciarului Baracska pentru că ne face posibil accesul părintelui Marius în mijlocul nostru, și tuturor persoanelor care s-au implicat și se implică în continuare, direct sau indirect, la ajutorarea sufletelor noastre și se gîndesc la noi.

Așa să ne ajute Dumnezeu.

R. Valentin

Beatrice Bleonț din nou la Zsámbék

În anul trecut ne-a răsfățat soarta – sau cel puțin directorul de teatru Gedeon József, – care a invitat-o pe Beatrice Bleonț cu spectacolul „Romeo și Julieta” la Giula. Deci, 120 km de la Seghedin nu e o îndepărtare, așa că, fără să stăm pe gânduri, ne-am pus în mașină. În această vară n-am scăpat atât de ieftin, dar s-a meritat. Așadar, trebuia să călătorim ore lungi pînă la Zsámbék, ca să ne putem întâlni iarăși cu Beatrice Bleonț. În schimb, aici am sesizat cu mult mai puternic afinitatea, dragostea și stima reciprocă pe care se bazează această relație care de opt ani o leagă pe regizoarea din România de teatrul de vară din Zsámbék.

Povestea a început cu opt ani în urmă, cînd *Mátyás Irén*, directoarea teatrului de vară din Zsámbék a vizionat la București spectacolul absolvenților de la Institutul de Arte Teatrale. Și atunci, acolo, a fost martora unui miracol: a văzut cum, prin jocul tinerilor actori, spațiul și timpul se micșorează și se adaptează actorilor, supunîndu-se voinței meșterului de joc. Pentru că pe scenă s-a desfășurat un JOC mistuitor cum rar se poate vedea. Spectacolul a copleșit-o atât de mult pe directoarea din Ungaria, încît a căutat-o pe regizoarea spectacolului. Neștiind românește, *Mátyás Irén* i-a arătat doar o fotografie a ruinelor bisericii din Zsámbék. În acest fel, fără o limbă comună, a fost găsit limba comun, regizoarea din București înțelegînd imediat că a fost vorba despre o invitație la colaborare. Și nu într-un decor oricare, căci teatrul de vară din Zsámbék funcționează printre zidurile unei biserici din veacul XIII.

În primul an a fost realizat spectacolul comun după romanul *Meșterul și Margareta* de Mihail Bulgakov, fiind urmat de

comedia *Visul unei nopți de vară* de Shakespeare, apoi a venit un *Bánk Bán* și altele, iar în anul trecut *Romeo și Julieta*. Cei care avuseseră norocul să vadă acest spectacol, își amintesc încă de această punere în scenă: bogată, spectaculoasă, pretinzînd multă mișcare și dinamism. Prin urmare poate fi înțeleasă nerăbdarea noastră urmînd să vedem o piesă cu două personaje, în care abia se întîmplă ceva. Și, în plus, nu a fost vorba despre *Barbă Albastră* a lui Bartók, cînd doi cîntăreți buni de operă pot purta pe umeri un spectacol în-

treg (firește, cu puțină exagerare), ci despre un scenariu scris în proză de *Balázs Béla*.

Ideea a venit de la directoarea *Mátyás Irén*, căci textul în proză începe cu „...o enormă hală gotică, cu 7 uși...” Beatrice Bleonț niciodată nu s-ar fi angajat să pună în scenă o piesă cu două personaje, dacă n-ar fi fost vorba despre ceva deosebit. Și dînsa a simțit farmecul locului, acel *genius loci*. În plus, așa zicea, în România opera lui Bartók este cunoscută, apreciată, îndrăgită și visul fiecărei balerine este să danseze într-un balet de Bartók. Deși doamna Bleonț nu mai este balerină activă, în mentalitate a păstrat mult din trecutul coregrafic. Pentru rolul luditei nici nu a căutat o actriță, ci a solicitat-o pe frumoasa și talentata primă-balerină *Monica-Alexandra Petrică*.

Dar, despre ce este vorba, de fapt, în legendă? Despre relația bărbat-femeie, despre cele șapte uși din sufletul nostru, pe care, oare, e permis (sau merită) să le deschidem pe toate? Și dacă da, știm să ne asumăm întreaga individualitate a celui alt, cu trecutul său, cu toate тайnele sale? Opera are caracter simbolic. Resorturile dramatice pun în mișcare nu gesturi exterioare ci conflicte, transformări interne. În interior se desfășoară confruntarea: nu lupta trupului, ci a sufletului. Căci nu fapta, ci intenția motivează și cîrmuiește viața omului.

Beatrice Bleonț povestește nu despre uși, ci despre praguri peste care trebuie să trecem pentru a ne cunoaște pe noi înșine.

– Toate spectacolele pe care le pregătim noi aici încearcă să talmăcească, să transmită cît e de tragic sau de comic felul cum nu ne înțelegem sau cum ne înțelegem greșit, cum interpretăm greșit intențiile, cuvintele, gesturile celui alt. Deși omul nu are alt țel decît să înțeleagă și să fie înțeles – precizează directoarea *Mátyás Irén*.

Piesa, de fapt, are nu două, ci trei personaje. Textul este rostit de un al treilea personaj, de cronicar, care povestește parcă ar fi viața lui. Acest personaj este interpretat de *Lázár Kati*, actrița preferată a regizoarei, pe care Beatrice o văzuse într-un spectacol mai vechi și cu care de atunci lucrează împreună la Zsámbék. Precum am aflat, actrița a trăit pînă la vîrsta de 15 ani la Oradea, știe românește, e drept – precum susține dînsa – la nivelul unui copil de cincisprezece ani, totuși se înțeleg de minune.

Înainte de spectacol, întreaga echipă se află la căminul cultural: aici sînt vestiarele, costumele, aici se face machiajul, căci la biserică nu sînt alte clădiri. *Lázár Kati* se maschează singură ca babă-zgrițuroaică, doamna Bleonț rețușează barba albastră a protagonistului *Barbă Albastră*, luînd parte efectivă la toate pregătirile, ca într-o veritabilă trupă de saltimbanci. Monica face încălzirea, între timp croi-

toreasa mai îndreaptă ceva la rochie, o viitoare stafie mînîncă în grabă dintr-o farfurie din plastic. Tocmai acum, directoarea se reîntoarce de la „teatru”: a mai pus cu mîna ei cîteva scaune de rezervă pentru echipa televiziunii din Seghedin!

Pornim spre ruinele bisericii de pe culmea dealului, unde se adună deja publicul numeros. Parcă și-au dat întâlnire iubitori de teatru din întreaga țară, dar chiar și din Slovacia. Încetul cu încetul apar și rechizitele obișnuite spectacolelor de vară: pernițe, pățuri, băuturi răcoritoare. Se întunecă. Ruinele se conturează tot mai impunător, copleșind publicul, subjugînd toate privirile. Numai stelele strălucesc deasupra. Iar în această vrajă, noaptea este pătrunsă de muzica *Dead Can Dance*, cronicarul își începe povestea și sus, pe capul treptelor apare ca un vis: o minunată femeie tînră îmbrăcată în alb, plină de întrebări, doruri, speranțe...

Ibos Éva

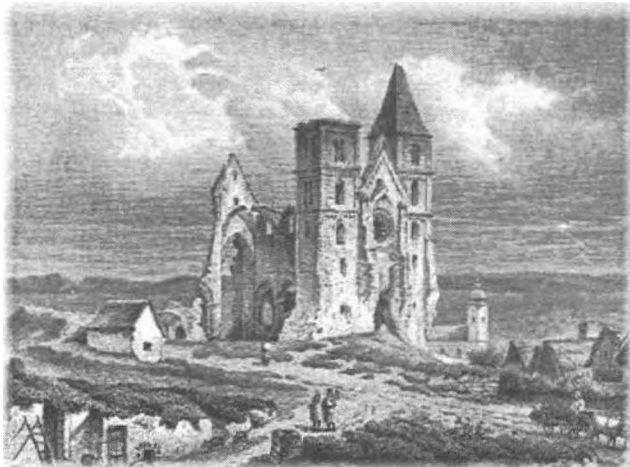
Ajutați-ne cu părerea dumneavoastră!

În numărul actual, stimate Cititor, găsiți un chestionar care cuprinde diferite întrebări referitoare la revista noastră. Am dori să aflăm ce vă place și ce nu vă place cînd citiți Foia românească. Ne-ar interesa care sînt acele teme pe care ați dori să le introducem și pe care să le scoatem din paginile săptămînalului nostru, am fi curioși să știm cum simțiți mulțumiți acum cu săptămînalul românesc.

Prin completarea și retrimiteră acestui chestionar ne-ați ajuta foarte mult în munca redacțională și ați contribui la îmbunătățirea Foi românești. (Vă reamintim adresa noastră: Giula, str. Gh. Doja nr. 8, cod 5700)

Ajutați-ne, deci, cu părerea dumneavoastră!

Redacția

Sistemul funcționează

Prezidiul Autogovernării pe Țară a Românilor din Ungaria (AȚRU) a inclus pe ordinea de zi a ședinței din 7 septembrie 2001, de la Cenadul Unguresc, aprecierea activității Fundației Publice pentru Minorități. Instituția menită să asigure subvenții pentru organizarea diferitelor programe culturale ale minorităților gospodărește din surse asigurate de la buget, în acest an din 600 de milioane de forinți. În Curatoriul Fundației, AȚRU este reprezentată prin **Gheorghe Marc** din Giula.

Fondul disponibil pentru sprijinirea organizării diferitelor programe culturale ale celor 13 minorități naționale și etnice din Ungaria a crescut în 2001 cu 50 de milioane de forinți. Fundația asigură și susținerea funcționării redacțiilor presei scrise a naționalităților, precum tot din acest fond se plătesc și bursele tinerilor din învățământul minorităților, printre care elevilor de la Liceul N. Bălcescu din Giula și studenților români de la diferitele universități din țară și România. Distribuarea subvențiilor acordate pentru diferite scopuri culturale se face pe bază de concurs. Cu excepția concursului de burse pentru elevi și studenți, perioada prezentării și aprecierii dosarelor de concurs pe anul

2001 s-a încheiat deja. (S-au acordat burse și pentru activități de creație, în domeniul literaturii, al artei plastice. În anul 2000, de această bursă au beneficiat 9 creatori români, primind în total 760 de mii de forinți). Domeniile sprijinite în acest an au fost aproape aceleași ca în anul precedent (vezi tabelul).

Din tabelul de mai jos reiese clar că cele mai multe programe culturale au fost concepute în domeniul păstrării tradițiilor. Această categorie înglobează cele mai variate proiecte, de la organizarea întâlnirilor cluburilor la manifestările corale, de la șezătorile literare la dezvelirea tablelor comemorative și multe altele. Este surprinzător numărul limitat al concursurilor pre-

zentate în domeniul programelor pentru copii în anul 2001, față de anul precedent, precum și subvenția mică acordată proiectelor românești, raportată la anul 2000. Deși deciziile sînt aduse de Curatoriu, este deosebit de important ca reprezentantul comunității să fie prezent și să ia parte în mod activ la lucrările din comisiile de lucru, ceea ce nu este ușor pentru o organizație cum este AȚRU, care are sediul la Giula. În anul 2000, precum și în 2001 s-a întâmpnat numai de două ori că la ședința Curatoriului au fost sprijinite alte concursuri noi, față de cele înaintate în prealabil de comisia de pregătire. În acest an se vor mai decide bursele elevilor de liceu (20 septembrie 2001) și bursele studenților (termenul înaintării concursurilor este 28 septembrie 2001). Conform legii bugetare pe anul 2002, Fundația Publică va putea sprijini în anul viitor programele culturale ale naționalităților din țară dintr-un fond de 620 milioane de forinți.

-frățean-

Domeniul/Anul	Numărul concursurilor		Numărul proiectelor finanțate		Sprijinul total în milioane de forinți	
	2000	2001	2000	2001	2000	2001
Publicații	16	21	7	10	2.180	2.780
Activități teatrale	1	2	1	2	0.065	0.250
Biblioteca	6	9	5	4	0.269	0.460
Presă electronică locală	3	5	1	3	0.298	0.500
Tabere pentru copii	34	19	11	5	1.866	1.150
Viață religioasă	9	12	6	7	0.700	0.510
Cursuri pt. activiști culturali	5	4	3	3	0.500	0.550
Păstrarea tradițiilor	109	90	61	49	6.115	6.517
Cercetări	15	12	13	10	2.580	2.185
Conferințe științifice	3	6	2	5	0.660	0.990
Institutul de cercetare	"n"	1	"n"	1	"n"	1.500
Total	201	181	110	99	15.044	17.392

Medgyessy în România

Partidul Socialist Ungar dorește să sprijine România în demersurile de integrare în Uniunea Europeană și NATO, precum și eforturile PSD pentru aderarea la Internaționala Socialistă – a declarat săptămîna trecută, la București, liderul socialiștilor ungari, Medgyessy Péter, după întâlnirea sa cu primul ministru român, Adrian Năstase.

În eventualitatea cîștigării alegerilor din Ungaria de

anul viitor, președintele Partidului Socialist Ungar, care este și potențial viitor prim-ministru, dorește intensificarea colaborării între Budapesta și București prin stabilirea unui dialog permanent între cele două țări. Liderul socialiștilor ungari a afirmat, de asemenea, că în eventualitatea ocupării postului de șef al Guvernului de la Budapesta, va fi primul premier ungari care înțelege și vorbește limba

română, ceea ce, în opinia sa, constituie o punte de colaborare cu România. Medgyessy Péter a considerat că faptul că prima țară pe care o vizitează în calitate de candidat la postul de premier este România reprezintă un semnal cu valoare de simbol.

Politicianul maghiar a vizitat pe lângă capitala română și orașele Sfîntu Gheorghe, Tirgu Mureș, Cluj Napoca, Oradea și Salonta.

- va -

Despre provincialism

Vă mărturisesc sincer că mi-ar fi plăcut mai mult să găsesc forma lexicală „provincializare”. Fiindcă ceea ce caracterizează de un timp încoace viața noastră minoritară, e mai degrabă un proces, un proces continuu, conducînd direct spre provincializare. Nu vă place? Nici mie! Dar, deocamdată asta e realitatea, cruntă și necruțătoare. Și nici nu e exact să spun: nu-mi place! Adevărul îl constituie faptul provincializării, ceea ce mă neliniștește. Dar să nu vorbim aiurea!

Se relatează, de exemplu, în mod sistematic despre ședințele Prezidiului AȚRU, în diferite localități de pe meleagurile noastre, fără să ni se spună însă ceva, fără să se pomenească măcar, despre ceea ce se întîmplă cu noi, în jurul nostru, iar legat și de asta, în relațiile nu prea înfloritoare ungaro-române. Nu s-a declarat motivul adevărat al refuzării invitației guvernului român, nu cunoaștem nici o luare de poziție în legătură cu așa-numita lege a statutului, despre părerea prim-ministrului Orbán Viktor privitoare la dispariția totală a românilor din Ungaria, părere exprimată recent la Tușnad-Băi, și tot despre propunerea primului ministru de a se alătui și în România legea statutului, despre imobilitatea, despre inerția forurilor maghiare în privința reprezentanței în parlament, despre perspectivele, din punctul nostru de vedere, ale alegerilor parlamentare din Ungaria, care bat la ușă, despre noile manifestări discriminative și antisemite din această țară. Să mai înșir? N-are nici un rost! Cei care ar trebui să audă, fac pe surd!

Mă întreb în schimb: atunci de ce atîta zarvă în jurul ședințelor prezidențiale lunare? Ca să aflu, de exemplu, că la proxima reuniune de la Cenadul Unguresc se vor discuta probleme de actualitate, dezbătîndu-se și unele aspecte ale modificării Legii pentru Minorități. Da, dar aspectul amintit nu e cel mai important pentru „...comunitatea autentică a românilor din Ungaria.” Chestiuni vitale pentru noi? Am înșirat doar cîteva, dezbaterile cărora ar putea să

figureze pe ordinea de zi a prezidențialelor... în deplasare... presupun, în acele localități unde se gătește mai fain. Budapesta încă nu le-a venit în minte... Este vorba doar despre Capitală, posibilitate pentru a invita la aceste prezidențiale și demnitari, oficialități ale vieții politice din Ungaria. Nu, doamne ferește! Și, de fapt, ceea ce facem formal, superficial, de dragul de a face, de a ne deplasa, fără să „ne băgăm”, fără să deschidem dezbateri reale, profunde asupra problemelor noastre vitale cu care ne zbatem zi cu zi, tocmai asta numesc eu provincializare, devenind treptat provincialism. Nu numai ca să corespundă lexicului...

Ne mîndrim însă cu „un nou loc de întîlnire, unde vom putea aduce decizii, vom putea discuta despre problemele comunității noastre.” Domnul dr. Hende Csaba, secretar de stat politic la Ministerul Justiției a mai adăugat că sala de conferință „va fi în anii și în deceniile următoare un loc de mare importanță pentru românii din Ungaria, pentru că aici se vor aduce cele mai importante decizii pentru soarta românilor de pe aceste meleaguri.” Sală de conferințe, deci, avem deja, sfințită și inaugurată prin tăierea panglicilor tricolore. Să nu uităm însă că actul tăierii panglicilor, respectiv inaugurarea, sînt manifestări, aspecte formale. Iar dacă totul rămîne așa, atunci toată ceremonia, conform legilor provincialismului, nu va putea să fie altceva decît panglicărie, iar cei care au celebrat-o, bieți panglicari.

Deci, să nu uităm de conștient... Al. Ardelean

Motto-ul săptămîinii

„Sînt român și, ca român, mă socot buricul pămîntului. Că, dacă n-aș fi fost român, n-aș fi fost nimic. Nu mă pot imagina francez, englez, german, adică nu pot extrapola substanța spiritului meu la alt neam. Sînt român prin vocație. Că astfel n-am cum să ies. Tot ce gîndesc devine românesc.”

Filosoful român Petre Țuțea

Anatomia asimilării

(Preliminarii: două afirmații, două reflecții)

Cînd politicienii sau alte somități își deschid gura, spuma societății, și, mai ales partea ei care face politică sau este preocupată de problemele vieții publice, comentează cele auzite în fel și chip, fapt firesc într-o societate democratică. În orice caz, nu rămîne impasibilă. Se agită mai ales ziariștii, uneori istoricii sau politologii. Așa ceva s-a întîmplat și cu declarațiile premierului Ungariei și ale episcopului nostru.

După Ștefan Crâsta (Adrian Năstase și Orbán Viktor au căzut de acord că nu sînt de acord, Foia românească, nr. 31/2001, p. 4), premierul Ungariei ar fi spus la Tușnad că „*deși noi (guvernul Ungariei, n.n.) facem totul ca ei (românii din Ungaria, n.n.) să se simtă acasă, se pune totuși problema dacă minoritatea română nu este în pericol de dispariție*.” Evident, este o întrebare retorică. Profeția prim-ministrului este concepută însă de Alexandru Ardelean ca o amenințare la adresa românilor din Ungaria, îndemnînd la protest (*Vîntul nu se stîrnește din senin*, Foia românească, nr. 34, p. 5). Nu cunoaștem contextul ideatic în care au fost rostite cele citate mai sus; este însă aproape sigur că – din moment ce premierul Orbán Viktor a precizat că „*este foarte greu ca o comunitate națională mică să își păstreze ființa națională*” – ele exprimă mai mult o îngrijorare și nu o amenințare, vizînd solicitarea unui sprijin din partea României. De ce stîrnește totuși nedumerire? Nu pentru că premierul Ungariei ar fi spus un lucru absolut nou, mai ales pentru cei care mănîncă pîine de minoritar etnic în Ungaria, ci pentru că enunțurile de mai sus sînt rostite de responsabilul principal al politicii față de minorități a statului ungar. Iar dacă o minoritate națională e pe cale de dispariție, premierul țării respective are una și alta de făcut pentru prelungirea vieții muribundului. Cu atît mai mult, cu cît în țara noastră se face mare caz din soarta ungarilor din țările vecine. Or, din 1993,

cînd a fost aprobată legea cu privire la minoritățile din Ungaria, de la care potențaii politici maghiari așteptau minuni, nu s-a luat nici o măsură pentru îmbunătățirea situației minorităților, pentru aplicarea în practică a prevederilor acestei legi. Dimpotrivă, din cauza unei subvenționări greșite, comunitățile așa-zise civile (asociațiile, formațiile cultural-artistice etc.) care și-au propus cultivarea patrimoniului cultural se confruntă cu tot mai mari dificultăți, fiind sortite lîncezirii sau desființării.

Despre alocuțiunea pe care Preasfințitul Episcop Sofronie a rostit-o la Universitatea de Vară de la Izvorul Mureșului am aflat din cotidianul ungar *Népszabadság* (18 august 2001, p. 3), care a redat într-o formă trunchiată și vagă discuția cu privire la situația românilor din țara noastră. Eva Iova revine cu un comentariu la cele întîmplate la Izvorul Mureșului (*Realitatea doare cîteodată*, Foia românească, nr. 34, p. 3), fără să mai insiste asupra celor declarate de părintele Sofronie și alții, deși – fiind vorba despre o chestiune fundamentală – este important să știm cine ce a spus despre noi, mai ales dacă dorim să ne informăm în mod corect cititorii sau, reluînd firul discuțiilor de la Izvorul Mureșului, să purtăm un dialog din care am putea profita.

Presa românească debata problema asimilării în complexitatea ei, lăsînd să se înțeleagă nu numai caracterul ei reciproc, ci și suspiciunile, prejudecățile și incriminările din ambele părți, care ar trebui depășite pentru a putea purta un dialog constructiv pe această temă existentă de cînd există minorități naționale. Înainte de a reveni la acest subiect, iată o spicuire din presa țării vecine. Francisc Podoabă scrie în ziarul *Azi* (20 august 2001), cu subtitlul *Obsesii periculoase, următoarele: Aflat printre invitații ediției din acest an a Universității de Vară de la Izvorul Mureșului, episcopul românilor din Ungaria, Preasfinția Sa Sofronie a confirmat*

o realitate ce nu este cîtuși de puțin nouă: „Românii din Ungaria sunt pe cale de dispariție”. Întărîndu-i spusele, omologul său din Harghita și Covasna Preasfinția Sa Ioan, sublinia: „Situația este foarte gravă, iar presiunile psihologice și culturale asupra etnicilor români în Ungaria sunt foarte mari”. Asemenea semnale au mai fost lansate de-a lungul anilor, gravitatea lor neprovocînd însă emoții deosebite în România, fapt remarcat și de episcopul Sofronie, după a cărui părere „instituțiile de la București ignoră comunitatea românească din Ungaria”. Exagerată poate, afirmația ar fi greu de contrazis în situația în care Budapesta se crede îndreptățită să supraliciteze, printr-o lege specială, interesele și drepturile minorităților maghiare din țările vecine cu Ungaria, dar le nesocotește flagrant pe cele ale etnicilor minoritare trăitoare în perimetrul propriilor granițe, chiar dacă în vorbe se arată – de ochii opiniei publice internaționale – protecțiile ale acestora.

„Curierul românesc” (Românii din Ungaria, amenințați cu dispariție totală, semnat E. G., 20 august 2001) face aluzie la cele apărute în *Népszabadság*: *În curînd, din cauza imenselor presiuni de asimilare, în Ungaria nu va mai rămîne nici un român, a declarat, în cadrul lucrărilor Universității de vară de la Izvorul Mureșului, Sofronie, episcopul românilor ortodocși din Ungaria citat de cotidianul budapestan „Népszabadság”. În prelegerea sa, el a arătat că a fost trimis în Ungaria în al 12-lea ceas și „nu sînt convinși că peste 10–15 ani va mai fi acolo vreun român”. Potrivit episcopului Ioan, românii din Ungaria se confruntă cu dificultăți asemănătoare celor cărora trebuie să le facă față conaționalii lor din Secuime, din județul Harghita și Covasna. „Dacă nu vom fi vigilenți, vom putea pierde Transilvania fără nici un foc de armă”, a adăugat episcopul.*

Cele două citate, mai ales cel din *Azi*, sînt împetritate cu comentarii ale ziariștilor, stîrnind unele dubii cu privire la redarea autentică a celor spuse în cadrul dezbaterilor de la Iz-

vorul Mureșului. Mai verosimil și nuanțat pare a fi dialogul difuzat de *Radio România Actualități* (16 august 2001, ora 22:25, emisiunea „24 de ore”): Reporter: *În privința românilor din Ungaria, episcopul Sofronie consideră că Biserica Ortodoxă a ajuns prea tîrziu și nu se mai poate face aproape nimic pentru menținerea identității și spiritualității naționale a celor 10–12 mii de români care trăiesc în țara vecină. PS Sofronie, episcopul românilor din Ungaria: Din păcate, noi sîntem acolo pe cale de dispariție, și asta este o realitate. Nu vreau să incriminez pe nimeni pentru lucrul acesta, dar este un proces inevitabil al cărui martor trist sînt. Nu știu dacă peste 10 sau 15 ani se va mai putea vorbi despre români în Ungaria, pentru că probabil vor dispărea. Fenomenul căsătoriilor mixte este atît de generalizat și forța de atracție a civilizației maghiare este atît de puternică, nu mai vorbesc de performanțele economice ale țării vecine, de absorbția ei rapidă în UE, care fac, desigur, pe oameni să se gîndească și în alte chei, nu neapărat după tipicul nostru cunoscut. (Sursă: Rador)*

Cuvintele PS Sofronie merită toată atenția, deoarece conțin cîteva elemente esențiale ale asimilării, care trebuie luate în considerare cînd analizăm acest proces; căci despre un proces relativ îndelungat este vorba, de aceea remarcă după care „peste 10 sau 15 ani nu se va mai putea vorbi despre români în Ungaria” este exagerată.

Cele două observații referitoare la același fenomen, asimilarea, au stîrnit, pînă acum, două reacții: una fulminantă (Al. Ardelean) și una mai ponderată, dar nu lipsită de mustări și îndemnuri la acțiune al Evei Iova, care își încheie articolul pomenit deja în felul următor: *Declarațiile Episcopului ne supără, ne fac să ne simțim prost, ne dor. Dar oare ne dor atît de tare încît să ne punem serios pe gînduri?*

Adevărul într-adevăr doare, dar nu avem nici un motiv să ne supărăm, căci PS Sofronie a spus, în esență, un lucru adevărat. De

ce acolo și nu aici, la noi acasă dezbaterem asemenea probleme (să zicem, în cadrul unei consfătuiri naționale) este o altă anomalie a vieții noastre publice, care ar merita și ea o „feștanie”. Iată, prin urmare, un moment excelent pentru a ne confrunta cu cea mai gravă problemă a comunității noastre, la care trebuie să ne angajăm chiar dacă trebuie să spunem și lucruri dureroase și care au o mulțime de aspecte contradictorii, dintre care se remarcă, fără îndoială, două configurații inseparabile: 1. Sîntem asimilați în mod conștient de statul în care trăim? 2. Ne asimilăm de voie, din proprie inițiativă, dinadins sau în mod spontan, natural, influențați de mediul cultural și social în care trăim?

În sfîrșit, trei sînt, cred, întrebările la care noi, românii din Ungaria ar trebui să răspundem: Cum ne asimilăm? Cum sîntem asimilați? Ce ar trebui să facem pentru a ne prelungi viața?

Gh. Petrușan

Maria Berényi

Identitate pierdută

Eu sînt un pic aici
ș-un pic acolo

de multe ori
nu mai știu
cine sînt

Eu sînt începutul?
Eu sînt sfîrșitul?

Vin către mine
Doamne, nu mai
sînt a mea
mi-am pierdut
IDENTITATEA

Mă agăț
de cuvinte
de istorie
de limbă
de neam
Cu pumnii strînși
mă agăț
de universul
care mă-nconjoară

Dar cad la pămînt

(Din volumul *Autodefinire*,
Budapesta, 1987)

Binecuvântarea lui Dumnezeu pentru început de drum școlar

Ionel a venit de la școală.

Ionel: Mami! Am două vești. Una bună, una rea. Pe care o vrei prima?

Mama: Spune-mi-o pe cea proastă întâi.

Ionel: Ei bine, notele din trimestrul acesta nu sunt dintre cele mai bune.

Mama: Și vestea bună?

Ionel: De Crăciun voi juca rolul unuia dintre cei trei magi înțelepți din Răsărit.

Cred că pentru un copil spațiul în care are posibilitatea să învețe diferența dintre o veste bună și o veste rea este școala. Cea mai mare parte a copilăriei se desfășoară în mediul școlar. De aceea, nu este de mică importanță ceea ce se depune în mintea și în inima unui copil în anii de școală. În primii ani, vestea bună sau vestea rea pe care o aduce copilul acasă este resimțită cel mai bine de părinte. Însă veștile copiilor poartă în ele sâmburii roadelor viitoare, pentru viața lor.

Acum, la început de drum școlar, cred că fiecare părinte își pune această problemă a balanței: câte vești bune și câte vești rele va aduce copilul acasă. Copiii, poate într-o măsură mai puțin conștientă, își pun această problemă. Însă cu siguranță, nimeni nu își permite să privească cu indiferență noul an de muncă școlară.

În contextul acesta de curiozitate și de îngrijorare pentru un nou început, duminică, 2 septembrie, la Biserica Baptistă Română din Micherechi s-a organizat o întâlnire specială pentru copii. Întâlnirea de bucurie a copiilor, în mijlocul cântecelor, a jocurilor, a dulciurilor, s-a dorit a fi o încurajare, o aducere aminte pentru fiecare copil că viața lor este prețioasă în ochii lui Dumnezeu, că înțelepciunea vieții și

puterea de a învăța ce este bun, vine de la Dumnezeu.

În cadrul acestei întâlniri, un timp special l-a constituit momentul de rugăciune, de binecuvântare a tuturor copiilor. Învățătorii de la Școala Duminicală au cerut în rugăciune Domnului nostru Isus Cristos protecție și binecuvântare pentru fiecare copil.

Cred că pentru fiecare copil, binecuvântarea rostită de către părinți, învățători sau de păstorul bisericii, este o sursă de mare siguranță, de încredere și de putere pentru fiecare lucru bun, care se cere învățat.

Ne rugăm din toată inima ca binecuvântarea lui Dumnezeu să fie peste fiecare copil, pe noul drum de muncă școlară și dorința lor de a fi mai buni, eminenți, să se împlinească întocmai.

Tibi Petrușan: „Eu încep școala cu gânduri mari. O să citesc mai mult, o să învăț mai mult și chiar la școala de muzică o să învăț mai bine.”

Ilenuța Ruja: „Anul acesta voi începe școala de muzică. Voi învăța să cânt la fluier și vreau să fiu cea mai bună.”

Gheorghe Hodojo: „Anul acesta voi pași pe un nou drum în școală: clasa a cincea. Ceea ce înseamnă

că voi avea mai mulți profesori, mai multe și noi materii (învățători), și mai mult de lucru. Acest lucru nu mă sperie. Abia aștept să văd cum o să fie.”

Teofil Beniamin Borsechi: „Și eu o să fiu în clasa a cincea și abia aștept să văd cum o să fie. Îmi doresc să învăț bine și toate să fie bine.”

Patricia Petrușan: „Nu am nici o îngrijorare pentru noul an școlar, chiar dacă voi fi în clasa a cincea. Ceea ce mi-am propus este să învăț foarte bine și să fiu în continuare eminentă. Voi învăța bine, pentru a fi cea mai bună.”

Domnul Dumnezeu să-i ajute pe fiecare dintre copii să păstreze în mintea și în inima lor dorința de a învăța bine și de a fi cei mai buni, chiar și atunci când drumul școlii nu li se va părea ușor. Mă rog copii, să aveți mereu izbândă!

Nicoleta Burtic

Un copil își sfătuiește părinții

1. Măinile mele sunt micuțe. Vă rog să nu așteptați ca ceea ce-mi cereți să fie perfect, indiferent dacă e să-mi fac patul, să desenez sau să arunc mingea.

2. Munca de pe lângă casă va fi mereu acolo, dar eu n-am să mă fiu mic decât o scurtă perioadă de vreme. Faceți-vă timp, vă rog, să-mi arătați și să-mi explicați despre minunățiile din lumea aceasta.

3. Eu sunt un dar special al lui Dumnezeu pentru voi. Păstrați-mă așa cum vrea Dumnezeu. Creșteți-mă în simțul răspunderii față de faptele mele. Dați-mi călăuzirea în viață așa cum o vrea El. Supuneți-mă la disciplină în dragoste.

4. Am nevoie de încurajare pentru a crește armonios. Critica aspră mă poate doborî. Încercați să-mi corectați comportamentul fără să mă criticați ca persoană.

5. Vă rog să-mi dați un bun exemplu ducându-mă duminica dimineața la biserică, la școala duminicală și seara la programele bisericii. Îmi place să învăț cât mai mult despre Dumnezeu. După ce venim de la biserică, vă rog să nu-mi vorbiți de rău pe frați. Doresc să am respect și dragoste față de toți copiii lui Dumnezeu.

6. Citiți-mi Biblia seara înainte de culcare. Televizorul a devenit plictisitor pentru mine. Sunt atâtea istorii interesante și așa vreau să le cunosc.

7. Vă implor, învățați-mă să mă rog. La Școala Duminicală copiii se roagă, și eu nu prea știu cum. Ar fi atât de minunat ca seara, înainte de culcare să ne rugăm cu toții împreună. Am observat că voi, părinți, deveniți mai buni după ce vă rugați.

Să ne punem fiecare această întrebare: oare nu sunt acestea frământările copilului meu?

Al tău drag copil

Programul de duminică al bisericilor baptiste

Cenadul Unguresc
ora 9.30 și 14.00 – serviciu divin

Chitighaz
ora 9.00 – oră de rugăciune
ora 10.00 și 15.00 – serviciu divin

Micherechi
ora 9.00 – oră de rugăciune
ora 10.00 și 17.00 – serviciu divin

Mihai Eminescu:

Rugăciune

*Crăiasă alegîndu-te
Îngenunchem rugîndu-te,
Înalță-ne, ne mîntuie
Din valul ce ne bîntuie;
Fii scut de întărire
Și zid de mîntuire,
Privirea-ți adorată
Asupra-ne coboară,
O, Maică Preacurată
Și pururea Fecioară,
Marie!*

*Noi, ce din mila sfintului
Umbră facem pămîntului,
Rugămu-ne-ndurător,
Luceafărului mărilor;
Ascultă-a noastre plîngerii,
Regină peste îngeri,
Din neguri te arată,
Lumină dulce clară,
O, Maică prea-curată,
Și pururea fecioară,
Marie!*

Parastas în amintirea preoților Mîndruțau

În prima duminică din luna septembrie, în capela ortodoxă română din Budapesta, urmașii unei vechi familii românești din Giula au făcut pomenirea a doi preoți ortodocși români. Amintirea lui Gheorghe, Petru (vicar) și Cornel Mîndruțau (preot), respectiv a preotesei Iuliana Mîndruțau a fost evocată de copiii și nepoții lor, respectiv de preotul paroh Marius Maghiaru.

-iova-

O biserică care-și sărbătorește hramul

La 8 septembrie, credincioșii ortodocși cinstesc Nașterea Maicii Domnului. Această zi este cunoscută și sub denumirea de Sfîntă-Maria Mică.

Tradiția ne spune că în orașul Nazaret, din țara Galileii, trăiau doi oameni credincioși și iubitori de Dumnezeu: Ioachim și Ana. Ei nu aveau copii, dar neîncetat se rugau lui Dumnezeu să le dăruiască un copil, făgăduind că au să-l închine Domnului. Rugăciunea lor fierbinte a fost ascultată, și Dumnezeu le-a dăruit o fiică, pe care au numit-o Maria.

Cînd copila a împlinit 3 ani, în semn de mulțumire lui Dumnezeu, părinții au dus-o în biserică din Ierusalim, ca să crească și să petreacă în legea Domnului. Aici finăra Maria a învățat să lucreze, să se roage lui Dumnezeu. Pînă la vîrsta de 15 ani a stat aici. Între timp, părinții ei au murit. Maria i-a fost încredințată bătîrînului Iosif, un om evlavios, cucernic.

Fecioara Maria ducea o viață sfîntă, rugîndu-se neîncetat lui Dumnezeu. Într-o zi, pe cînd își făcea rugăciunea, i s-a arătat îngerul Gavriil și i-a zis: „Bucură-te, ceea ce ești plină de har, Domnul este cu tine. Binecuvîntată ești tu între femei.”

În continuare i-a zis: „...ai aflat har la Dumnezeu. Și iată vei lua în pîntece

Nașterea Maicii Domnului

și vei naște fiu și vei chema numele lui Iisus. – Cum va fi aceasta, de vreme ce eu nu știu de bărbat? – întreabă Maria. – Duhul Sfînt se va pogori peste tine și puterea Celui Preaînalt te va umbri.” Fecioara Maria a primit vestea adusă de înger cu smerenie, zicînd: „Fie mie după cuvîntul tău!”

Astfel a fost aleasă Maria înfrîia dintre femei ca să fie Maica Domnului Iisus Hristos.

Dintre bisericile ortodoxe române din Ungaria, numai cea din Bichiș are hramul Nașterii Născătoarei de Dumnezeu. Acest locaș de închinăciune este una dintre perlele eparhiei noastre, avînd rangul de paraclis episcopal. A fost

construit în stil baroc între anii 1783–1789 și are un iconostas deosebit de valoros.

Precum aflăm și din cartea părintelui vicar Teodor Misaroș, biserică ortodoxă română din Bichiș este foarte bogată în odore, printre care locul de frunte îl ocupă icoanele admirabile, ce datează din secolul al XVIII-lea. Dintre ele trebuie amintite următoarele: *Punerea în mormînt a Domnului*, icoanele *Mîntuitorului* și a *Maicii Sfînte*, două icoane ale *Sf. Treimi*. Toate aceste icoane – după constatarea specialiștilor – își au originea în secolul al XVIII-lea, unele dintre ele, cum e *Punerea în mormînt*, au o vechime mai mare decît biserică. În această biserică au fost găsite și acele 12 prăznicare mici, pictate de Ștefan Tenetchi, marele pictor de origine aromână, care a trăit la Arad.

Din păcate, această biserică prețioasă – întemeiată de mai bine de 200 de ani de grecii, armenii și românii din oraș –, azi nu se bucură de prea mulți credincioși. Faptul că este părăsită se vede și din starea deteriorată a clădirii.

A. Becan

Biserica ortodoxă din Bichiș

Șansa unei întâlniri istorice în Ungaria

După toate probabilitățile, în Ungaria va avea loc întâlnirea istorică între Papa Ioan Paul al II-lea, capul Bisericii Romano-Catolice, și Patriarhul Alexei al II-lea, capul Bisericii Ortodoxe Ruse.

Potrivit informațiilor ziarului „Magyar Nemzet”, mediatorul între părți ar fi Semlyén Zsolt, subsecretar de stat pentru probleme de culte. În ziua de 20 august, sărbătoarea statalității ungare, mitropolitul Chiril a vizitat Ungaria și a participat la ceremoniile religioase ocazionate de eveniment.

Demnitarul bisericesc însărcinat cu afacerile externe ale Bisericii Ortodoxe Ruse, în cursul sejurului său la Budapesta, a purtat convorbiri cu Paskai László, episcop de Esztergom, capul Bisericii Catolice din Ungaria și cu Semlyén Zsolt, subsecretar de stat, responsabil cu probleme clericale, care i-au asigurat posibilitatea unei întâlniri între Papa Ioan Paul al II-lea și Patriarhul Alexei al Moscovei.

Pe vremuri, Biserica Ortodoxă Rusă a refuzat cate-

goric organizarea acestei întâlniri istorice. Însă acum, după reîntoarcerea mitropolitului Chiril la Moscova, această poziție s-a modificat brusc și s-a anunțat că Alexei al II-lea este gata să se întâlnească cu capul Bisericii Romano-Catolice. Referitor la rolul de mediere al Budapestei, Semlyén Zsolt a declarat: „Politica eclesiastică ungară își asumă în mod conștient rolul de mediator între ramura orientală și cea occidentală a Creștinismului.”

File de istorie pentru copiii români

8

Chitighaz, sat românesc

Scrierea care urmează este traducerea capitoului Kétegyháza, a român falu din volumul Viharsarok (Colțul furtunilor) al sociografului Fėja Géza (1900–1978). Apărută în 1937, cartea cuprinde „note de călătorie” prin localitățile județelor Bichiș și Csongrád. Datorită tonului ei radical de stînga, lucrarea a stîrmit la rîndul ei multe „furtuni” în epocă, autorul fiind judecat și condamnat pentru „profanarea națiunii maghiare”. Din procesul verbal al judecății, extragem următo-

pete de culoare, oferind bogate informații în privința orientării noastre în valea Dunării.

Atmosfera străină a satului se face simțită imediat: casele sînt vopsite, domină culorile stridente, care degajă dorința primitivă, copilărească, de a ieși în evidență cu orice preț. Populația românească reprezintă 80 de procente din locuitorii satului, și ce e interesant e faptul că nu sînt prea mulți aceia care nu posedă pămînt. Muncitorii agricoli

Familia Nicula din Chitighaz în anii 1930

rea frază, prin care Fėja Géza vrea să argumenteze rolul nefast al marilor proprietari de pămînt asupra stării sociale și naționale a ungarilor: „...De exemplu, în Bichiș se află moșia Meran, jumătate în Ardeal, jumătate în Ungaria ciuntită. Românii au făcut colonizări în partea lor, la noi însă uriașul domeniu Meran e pus-tiu. În cealaltă parte se sporesc românii, iar în partea maghiară nu se întîmplă nici un fapt care să reprezinte interesele poporului. În scurt timp, ungarimea nu va mai avea putere să se aplece în fața expansiunii dinamice a românilor”.

În scrierea „Românii din Chitighaz – în lumina unei sociografii, apărută în revista Timpuri (nr. IV/1989), dr. Gheorghe Santău oferă un comentariu la acest capitol despre Chitighaz. O altă față a comunității românești din acel timp este însă zugrăvită în paginile volumului despre Chitighaz, publicat de Comunitatea Cercetătorilor și Creatorilor Români din Ungaria în 1993.

Azi, în patria noastră, problema naționalității românești nu face parte dintre problemele grave și esențiale. Totuși, cele câteva sate românești reprezintă niște interesante

români migrează în grupuri destul de numeroase înapoi, în Ardeal, cu ultima ocazie au părăsit satul 104 familii. Aici nu mai este pămînt de împărțit, în schimb statul român își dă sufletul ca cele cîteva mii de români sosiți din Ungaria să nu se rătăcească în marea proletarietului agrar. Minoritatea română se aseamănă îndeosebi cu germanii, cu zbuciumata minoritate germană din zilele noastre: ambele sînt înverșunat și unilateral șovine, iar în afară de interesele rasiale, evoluate și orînduiri masive mai grupate le sînt aproape indiferente. La cei aparținînd minorității slovace, am simțit intenția unui atașament instinctual, am reușit să fac să răsune în ei strune umane ce depășeau sentimentele segregacioniste. Însă preotul român, învățătorul român, proprietarul român sînt suspicioși, tăinuitori, plini de neîncredere și surzi față de gîndurile noastre sincere pentru popoarele și culturile din valea Dunării. Să fie din cauza faptului că națiunea română e încă prea tînră? Molima vremelnică a șovinismului să fi infectat azi pe toată lumea? Deocamdată e greu de răspuns la această întrebare, ceea ce putem face e numai să expunem faptele.

Serialul nostru conceput în ajutorul elevilor, dar în primul rînd în sprijinul cadrelor didactice care au în vedere predarea cunoștințelor de cultură și civilizație românească, vă va însoți și în noul an școlar. Vă dorim o activitate cît mai rodnică, adăugînd următoarea precizare: scurtele „lecții” de istorie au la bază în primul rînd – cum este și normal – lucrări ale istoricilor români, apărute după 1990; la sfîrșitul serialului (în luna decembrie), vor fi prezentate pe scurt aceste lucrări și autorii lor.

România din țară e coordonată de organizația bisericească. Bisericele românești fac parte din trei protopopiate: Giula, Chitighaz și Micherechi. Intelectualitatea e dirijată și în prezent de episcopia arădeană. Manualele școlare sosesec din România, iar autoritățile maghiare adoptă în general o atitudine liberală față de minoritatea românească. Între țărănimea maghiară și cea română nu sînt conflicte. Frecven-tează aceleași cercuri civile, vorbesc alternativ ambele limbi, dacă se iscă discuții, certuri, acestea au loc în interiorul naționalității, doar rareori se nasc disensiuni între un țaran ungur și unul român.

Intelectualii români sînt foarte isteți, iar instinctele lor politice sînt exemplare. Avem de-a face cu figuri orientale, iar în spatele măștilor cafenii și reci mocnesc patimi ascunse. Dar masca rece se menține, smălțul de pe chipul lor nu cade niciodată. Preotul spune că românii nici n-ar putea susține altă politică decît cea a guvernului. „Noi doar la guvern putem să avem speranțe” – adaugă cu un zîmbet fin. Proprietarii români votează întotdeauna cu candidații partidului de guvernămînt, cu asta consideră că și-au

dovedit loialitatea și față de statul maghiar. Acestea sînt urmările provocate de o stăpînire politică susținută artificial. Rolul statului e preluat, atît în suflete cît și în viața publică, de partidul atotputernic, respectiv de rolul păturii sociale care stă în spatele partidului unic și al figurilor politice marcante care îl susțin. Preotul român a scrutat în adîncime configurația noastră socială, a cercetat legea dominantă și a tras concluziile firești pentru persoana sa și pentru întreaga naționalitate. Unul din conducătorii comunității a fost notar în perioada ocupației românești. Apoi a fost destituit, dar n-a regretat prea mult, căci a reușit de minune să-și sporească moștenirea de 50 de iugăre rămasă de la tatăl său, la 200 de iugăre. Și azi se bucură de prestigiul satului și e omul-cheie al partidului de guvernămînt. Din nou ajungem la relația tragică dintre partid și stat...

Reacțiile politice sînt favorabile șovinismului naționalităților ca și modului izolat în care acestea trăiesc. În fond, sumedenia de necazuri și maladii răspîndite în lumea maghiară, are una și aceeași obîrșie...

Cine știe, răspunde!

Care este numele celor două personalități chitighăzene ale anilor 1930 (preotul și fostul notar) la care se referă sociograful maghiar? Ce cunoașteți despre biografia acestora?

Lucia Borza

Plecînd din gară

Mă duce trenul departe,
în a țării altă parte,
dar chipul satului meu
în inimă-l port mereu.
Oriunde am fost și sînt,
mi-e dor de acest pămînt.
N-am uitat poveștile,
joaca și cîntecele,
nici ropotul dansurilor,
nici sunetul clopotelor,
părinții și neamurile,
zîmbetele, lacrimile,
sătenii cu graiul lor,
gustul amintirilor...

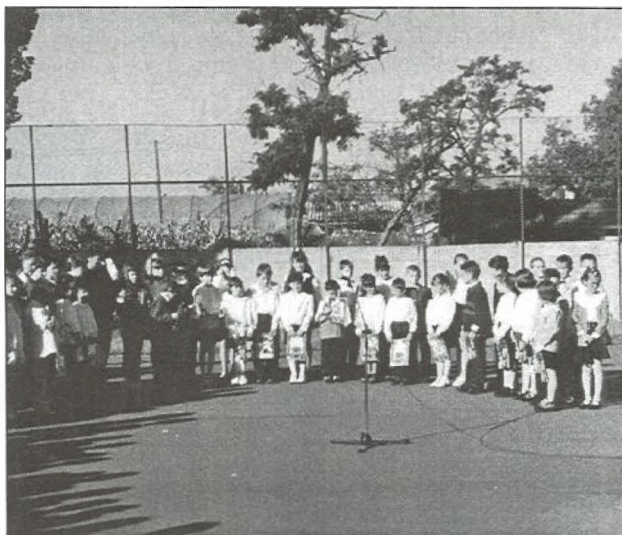
Tot ce de-acest sat mă leagă
să revin aici mă cheamă,
iar eu mă re-ntorc întruna.

Cîndva – pentru totdeauna...!

Școala, și numai școala...

...ne așteaptă când se sfârșește vara... — a răsunat cântecul celor mai tineri elevi din Școala generală din Micherechi care au ocupat locul tradițional al elevilor din clasa întâi, la deschiderea festivă a noului an școlar. Acești școlari mici au dovedit prin programul lor drăguț și bogat că merită să înceapă a cunoaște și ei tainele învățurii, să facă cunoștință cu lumea literelor și a numerelor, să învețe să citească, să socotească și pe lângă lucrurile serioase, în timpul pauzelor să-și folosească energia cea multă și la o fugă iute, la zburdălnicie.

Trecând cu ochii peste rîndul elevilor de vîrstă

ca să nu-mi fie somn la școală. Nu-i bai nici aceea că nu ne vom juca atîta, pentru că va fi mai bine să învățăm. La grădiniță nu am avut ce face.

(Cristof Poiendan, clasa 1)

Am șapte ani

De ce toți zic
Că eu sînt mic?
Șapte ani am implinit,
Asta nu e de glumit.
Vezi, încetul cu încetul
Am învățat alfabetul.
De pe acum pot citi
Glume, basme, poezii.
Tot ce școala ne învață
Prinde bine în viață.

diferită, și din diferite clase, am văzut fața curioasă a copiilor de ceea ce îi așteaptă în noul an. Plimbîndu-mă printre ei, am stat de vorbă cu școlari mici și mari despre așteptările lor. Bineînțeles, cei mici sînt încă atît de intimidați sau speriați, încît unii au răspuns într-un singur cuvînt, cu da sau nu. Însă cei mai mari s-au dezvoltat deja, răspunsul lor e serios, cum se cuvine unor adulți.

Aștept tare mult să învățăm despre toate lucrurile. Dar doamna învățătoare ne-a spus că vom și desena mult. Pe mine nu trebuie să mă ajute nimeni la învățatură, pentru că voi învăța singur. Și voi dormi mult noaptea,

Mă bucur că nu va mai trebui să dormim după-masă ca la grădiniță. Cred că mă voi simți bine la școală, pentru că vom învăța să scriem, să citim, să socotim și să desenăm. A desena știm, pentru că am desenat mult și la grădiniță. Dar eu știu deja să și număr pînă la 30.

(Andreea Martin, clasa 1)

Încă nu știu sigur ce vom învăța, dar va fi bine. Va fi bine să stăm în bănci și să ascultăm de doamna învățătoare care ne va ajuta la învățatură.

(Robert Gavra, clasa 1)

Avem multe emoții la începutul noului an școlar, pentru că în anul acesta se va

vedea în care școală vom putea intra cu rezultatele noastre din ultimul an de școală generală. Aș vrea să-mi continui studiile la Liceul românesc Nicolae Bălcescu din Giula, și după aceea aș vrea să devin inginer constructor. Anul acesta vreau să pun accentul pe matematică, pe fizică și chimie, care mă interesează foarte mult.

(Ioan Ruja, clasa a 8-a)

Aș aștepta un rezultat bun de la acest an, ca să intru mai ușor la un liceu. De aceea vreau să-mi fac datoria, să învăț mult și regulat și să fiu atent la învățatori. Bineînțeles, nu-i destul predarea lor, trebuie să ne punem și noi partea noastră. În afară de lecții, mai participăm și la diferite cercuri de matematică, fizică și informatică, ca să avem cît mai multe cunoștințe în plus.

(Gheorghe Roșu, clasa a 8-a)

Rita Ruja

Un alt fel de an școlar

Din nou ne-am întors la școală și am început un nou an de studii, diferit de anii precedenți, pentru că este ultimul din viața de liceu. Va fi un an decisiv, care ne va hotărî soarta. De aceea va trebui să alegem într-un mod foarte serios drumul pe care vom merge, facultățile, instituțiile superioare spre care ne vom îndrepta. Anul acesta ne va părea și mai scurt, fiindcă va trebui să ne pregătim, să învățăm mult, pentru ca rezultatele noastre să fie încununute de succes. Timpul va trece repede, și pe neașteptate ne vom afla în fața bacalaureatului, iar apoi în fața admiterilor la facultăți. Acum elevii clasei noastre se hotărăsc definitiv, spre ce studii, spre ce domenii se vor îndrepta și se interesează în legătură cu acestea. O dată cu începerea clasei a XII-a am trecut în perioada de maturizare, astfel trebuie să ne formăm o idee despre ceea ce vrem în viață. Pe de altă parte, pur și simplu, gîndul că vom avea examene serioase ne înflorează. Vara care a trecut a fost ultima vară pe care ne-am petrecut-o liber, așa cum am vrut. Vara viitoare va fi în schimb încărcată cu examene și cu grijile viitorului.

Colegilor care se află în ultimul an le doresc mult spor la învățatură, succes și baftă pe mai departe.

Andreea Gurzău, anul IV, Liceul Bălcescu

O decizie amînată

Bursă de 150 de USD pe lună în România

Statul maghiar acordă pentru actualul an universitar 7 burse noi pentru studii superioare integrale în România. Numărul tinerilor care s-au prezentat în această vară la Ministerul Învățămîntului din Budapesta pentru a obține această burse este de 19. Desemnarea câștigătorilor bursei (care este 150 de USD pe lună) trebuia făcută în ultimele zile din luna august, dar pentru că dosarele înaintate au fost considerate incomplete, Comisia burselor din cadrul ministerului s-a adresat din nou concurenților. Astfel decizia se va aduce după 15 septembrie 2001.

Pe baza înțelegerii dintre ministerele de resort din cele două țări, bursierii din Ungaria pot învăța în diferitele centre universitare din România. Criteriul apartenenței etnice nu este o condiție absolută a concursului.

În prezent primesc bursa statului maghiar pentru studii universitare integrale în România 22 de tineri. Ministerul din Budapesta acordă bursă (250 de USD pe lună) și pentru pregătire postuniversitară. Actualmente primesc această burse 6 candidați pentru examenul Phd în România, dintre care 3 au obținut bursa statului maghiar în această vară.

-fr-

De pe harta Australiei

1. De care apă este înconjurată Australia?
2. Din cîte state federale e compusă?
3. Care oraș e capitala țării?
4. Ce suprafață are Australia?
5. Reședința cărei stat confederativ este orașul Sydney?
6. Care e limba și valuta oficială a Australiei?
7. Care este cel mai înalt vîrf de munte?
8. Care sînt cele mai cunoscute rîuri?
9. Cum se numește cel mai lung pod al Australiei?
10. Ce insule aparțin Australiei?

Răspunsuri:

1. De Oceanul Pacific
2. 8
3. Canberra
4. 7 682 300 km²
5. New South Wales
6. Limba: engleză; valuta: dolar australi-
7. Mount Kosciuszko (2229 m)
8. Murray, Darling, Flinders, Mornumbid-
9. Sydney Harbour (2000 m), ridicat în
anul 1932
10. Insulele: Carter, Christmas, Cocos, Coral, Norfolk

A. Crișan

Luna septembrie, început de trai nou pentru multe familii

Începutul anului școlar aduce modificări serioase în traiul zilnic al multor familii. Acum altcum trebuie programată ziua, începând de la deșteptare pînă la culcare. Luînd pe rînd factorii care aduc aceste schimbări, începem chiar cu deșteptarea: în familiile unde sînt copii de școală sau grădiniță, aceștia trebuie treziți din timp. Și e recomandabil să fie deșteptați mai devreme, decît să se dea totul peste cap, căci „graba strică treaba”. Sculîndu-se cu zece minute mai devreme, copilul are mai mult timp pentru igiena zilnică, pentru îmbrăcat și așternut. Dar și mai important, așa rămîne timp pentru controlarea ghiozdanului înainte de plecare și, firește, pentru micul dejun. Și aici m-aș opri la micul dejun. În tot mai multe familii, din lipsă de timp, se renunță la micul dejun. I se dau școlarului bani, cu îndemnul ca la bufetul școlii să-și cumpere ceva ce-i place. Numai că, astfel, deseori se impune nu raționamentul, ci gustul copilului. În această privință se poate constata că mulți elevi s-au obișnuit să-și cumpere pe acești bani sucuri dulci, coca-cola, chips-uri, bomboane, și altele de acest fel. E drept, se constată și un alt fenomen: sînt copii care cumpără alimen-

tație mai consistentă, langoșuri, pizza, sandvișuri. Nu-mai că acestea sînt relativ costisitoare, mai ales dacă ne gîndim că și acasă putem pregăti bunătăți asemănătoare, dar mai ieftine. Așadar, cel mai indicat lucru este, ca mamele, sculîndu-se din timp, să pregătească copiilor atît micul dejun cum trebuie, cît și gustarea pentru ora zece într-un mod corespunzător. Osteneala se merită în orice caz.

Pe urmă: cînd pornește la grădiniță sau la școală, tot părinții sînt cei care, măcar cu privirea, să treacă încă o dată peste înfățișarea copilului lor: dacă este bine îmbrăcat, corect pieptănat, dacă încălțămîntea corespunde vremii de afară.

Și după ce copilul se întoarce acasă (fie după lecții, fie spre seară, după orele petrecute la căminul de zi), trebuie reluat un alt ritm care să asigure cît timp se rezervă discuțiilor, cîtă energie mai rămîne pentru recapitularea lecțiilor sau pentru efectuarea unor exerciții suplimentare, cît timp rămîne jocului, destinderii, cînd și cît să stea elevul în fața micului ecran sau a monitorului. Firește, pentru părinți e mult mai simplu dacă un copilaș de grădiniță sau din clasele primare sosește acasă, să fie trimis

în camera sa: „Du-te de te joacă!”, eventual i se propune să se uite la televizor sau la vreun videofilm, pentru

fie supravegheată stingerea, căci dacă copilul nu se culcă la timp, în ziua următoare nu se va scula prea ușor

oricît de teoretice par cele propuse mai sus, ele sînt deosebit de importante și ar trebui respectate de părinți,

ca mama, între timp, să-și vadă de ale bucatăriei, pregătind cina. Între timp, tata de obicei citește ziarul sau urmărește emisiuni sportive. Tocmai în acest sens ar fi foarte important ca părinții să mai facă un efort: să stea o oră-două împreună cu copilul (sau copiii) lor, discutînd, jucîndu-se, recapitulînd lecțiile sau, pur și simplu, discutînd cele întîmplate în timpul zilei. Aceste discuții, aceste ore de intimitate familială se plătesc și se răsplătesc cu vîrf și îndesat: copilul va avea o relație mai strînsă, mai firească cu părinții, va fi receptiv și sincer cu ei. Iar în zilele noastre, contactul direct și sincer cu copiii este cel mai de preț lucru. Prin încrederea reciprocă, prin sinceritate, copilul de vîrstă școlară poate fi ferit de multe pericole care îl pasc în societate (prietenii nepotriviti, efecte dăunătoare, ocolirea școlii, programe inadecvate etc).

În fine, programul zilei trebuie să se termine cu ore stricte de culcare. Să fie introdus un ritm constant, la ce oră să se facă igiena obligatorie, pe urmă trebuie stabilit felul cînd și cum se face stingerea. Pentru copilașii de grădiniță, ziua ar trebui să se termine cu o poveste spusă de mama sau de tata și eventual cu o rugăciune rostită în comun. Copiii mai mari pot citi încă cîteva pagini (și nu să mai urmărească un film de acțiune după altul). Dar în orice caz să

și odihnit, deși acesta este cel mai important lucru.

spre dezvoltarea armonioasă a copiilor.

Deci, oricît ar fi de greu,

E. Illyés

Sandvișuri

Acestea se prepară din franzelă, cornuri sau chifle, cu brînză, șuncă, pește, mezeluri etc., decorate cu măsline, ouă, verdeață, ridichi, gogoșari, castraveci etc. Ca să fie mai gustoase, se ung cu un strat de unt sau maioneză, în funcție de produsele cu care se prepară.

Sandvișuri cu brînză de vaci: Felii de pîine, 1/4 kg brînză de vaci, 1/4 unt, 2 gălbenușuri fierte, măsline, chimen, boia de ardei, muștar, ridichi, verdeață.

Brînză se amestecă cu unt și se freacă pînă devine spumă. Se împarte compoziția în patru părți și apoi se amestecă o parte cu gălbenușul pînă se obține o culoare galbenă. O altă parte din brînză se amestecă cu măslinele date prin sită pînă se obține o culoare cenușie. O altă parte se amestecă cu boia de ardei, iar alta cu muștar, obținîndu-se culori diferite.

Cu această compoziție se ung feliile de pîine și se decorează cu verdeață și ridichi.

Sandvișuri cu cașcaval: Felii de pîine, 100 g unt, 100 g cașcaval.

Se ung felii de pîine cu unt și se așează felii de cașcaval care au fost tăiate cu un cuțit riglat. Pe deasupra se poate presăra cașcaval ras, felii de roșii, ardei, castraveți.

Sandvișuri asortate: Felii de franzelă, salam tăiat felii, șuncă.

Pe feliile de franzelă unse cu unt se așează cornete făcute din felii de salam umplute cu șuncă tăiată mărunt. Șunca poate fi înlocuită cu salată-boeuf. Se garnesc cu gogoșari sau cu castraveci.

Sandvișuri cu pate de ficat: Felii de pîine, 1 cutie de pate de ficat, 100 g unt, sare, smîntînă piper.

Se amestecă pateul de ficat cu untul, sarea și piperele și se freacă cu smîntînă. Se ung feliile de pîine și se garnesc cu gogoșari. Se servesc imediat ca să nu-și schimbe culoarea.

Sandvișuri picante: Felii de pîine, 1 ceapă mică, 3-4 ouă, 150 g unt, 1 lămîie, 1-2 castraveci sau gogoșari, sare.

Ouăle răscoapte și tocate mărunt se amestecă cu ceapa tocată fin și cu unt frecat spumă, se acrește cu zeamă de lămîie. Se adaugă gogoșarii sau castravecii tăiați mărunt. Se ung feliile de pîine cu această compoziție.

Vă propunem pentru micul dejun:

Luni: cafea cu lapte
cozonac, fructe

Martți: ceai, cîrnăciori cu muștar
cașcaval

Miercuri: cacao
pîine cu unt, ou moale, ardei sau roșii
cașcaval

Joi: lapte
fulgi de cereale (müzli)
baton cu brînză

Vineri: cafea cu lapte
pîine cu unt și cremă de alune
cașcaval

Luni: suc de fructe
șuncă prăjită cu cașcaval, roșii
apă minerală

Martți: cafea cu lapte
brînză, fructe

Miercuri: ceai, omletă cu legume
fructe

Joi: ceai
pateu de ficat, ardei, roșii
baton cu brînză

Vineri: cacao
fulgi de cereale (sau müzli)
cașcaval

Anii de școală prin sita vremii

Cunoaștem foarte bine învățământul de azi, cerințele și sistemul școlilor, instituțiilor superioare din zilele noastre. Dar poate mai puțin știm despre învățământul deceniilor trecute, despre elevii de altă dată care acum au împlinit deja 60-70 de ani. Câți ani de școală au făcut părinții, bunicii, străbunicii noștri? Ce materii au învățat? Cum au dat dovadă de cunoștințele lor? Cum au putut îmbina munca fizică cu învățătura? Fiecare dintre noi ne putem pune astfel de întrebări. Sînt norocoși cei care au în familie un bun „povestitor”, care poate să povestească nopți întregi din amintirile lui. Astfel am aflat o bătrînă din Micherechi, nana Floare, care și-a amintit de anii ei de școală. Fără nici o ezitare a început firul amintirilor...

În anii 1930, copiii s-au dus la școală cînd au avut 6 ani. Eu m-am dus încă la vîrsta de 5 ani, pentru că atunci s-au dus toți

mai tare a fost sîmbătă, pentru că ne-au dus să săpăm lîngă drumul cel de fier. Cei care erau mai săraci sau mai „greu la cap”, aceia au repetat clasele de mai multe ori, pentru că de obicei părinții îi țineau acasă la muncă. Nu se putea părăsi școala cu totul, pentru că fiecare clasă se putea repeta de trei ori, iar apoi dacă știau destulă carte, abia atunci îi lăsa dascălii să înceapă anul următor. Așa că mai devreme sau mai tîrziu, fiecare copil a terminat aceste șase clase. Cei care erau mai bogați își înscriau copiii după patru ani la școala civilă, la „polgări”. După acești patru ani la „polgări”, cam la vîrsta de 15 ani au dat examen de bacalaureat. Apoi puteau continua la gimnaziu, din nou patru ani, la sfîrșit iar rîși cu bacalaureat. Iar apoi urma universitatea, dar de asta numai foarte puțini se puteau folosi. Cei care nu se puteau înscrie niciunde, după cei șase ani obligatorii, au ră-

mas acasă, lucrînd pămîntul sau „pă nopsam”.

Și noi am învățat din cărți și am răspuns la tablă. Totdeauna am primit temă de casă, dar și cîte o poezie ca să le învățăm acasă. Nu era mai ușoară școala nici atunci. Mai ales că la sfîrșitul fiecărui an am dat examen din toate obiectele. La fiecare obiect am avut un învățător separat. În primii doi ani ne-a învățat preteasa Olah, iar în ceilalți ani învățători străini, din alte localități. Mi-a plăcut mult să învăț. Am fost printre cei mai buni elevi ai școlii. Nu am avut note mici, nu am avut niciodată un trei, numai note de unu și doi. De-atunci s-au schimbat notele, acum cele mai bune sînt care au fost cîndva cele mai slabe. Cel mai mult mi-a plăcut so-

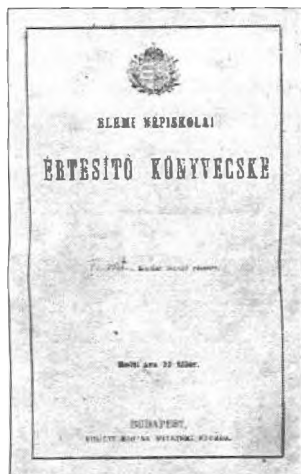
Fotografie din arhiva lui Gh. Dulău

cotirea și istoria; am reținut foarte bine numele împăraților, locul și data luptelor...

Ca elevi, ne-am simțit foarte bine și în afara școlii pentru că adesea am organizat serbări, la care a

venit să ne vadă tot satul; am horit și am jucat cu voie bună. La un astfel de program am fost aleasă de frumoasa satului, cînd am fost în clasa a 3-a sau a 4-a. Au fost și sînt amintiri plăcute...

Rita Ruja

Certificat școlar din 1931

prietenii mei, și eu nu am vrut să rămîn acasă. Asta a fost în anul 1931, atunci am fost în clasa întîi. Atunci toți școlarii au făcut șase ani, în mod obligatoriu. Dacă vreun copil nu venea la școală, părinții trebuiau să plătească amendă. În primii doi ani am învățat să citim și să scriem numai românește. Iar ultimii patru ani am fost la școala de stat, într-o altă clădire, unde am învățat numai ungurește. În anii aceștia numai la ora de religie am învățat românește, și acolo numai din Biblie. Nu am auzit despre istoria României și a românilor. După cei șase ani am urmat alți trei ani de repetiție, la care am avut o singură oră pe săptămînă, sîmbătă. Aceste repetiții au fost ca învățătorii să vadă ce am învățat la școală, și ce ne-a mai rămas în minte. De aceea

Pe acele vremuri cea mai bună a fost nota 1.

În grai viu

Am citit că...

Dă cînd trăiește om pã lume, tãt or fost pã pãmînt tragedii, nãnorociri, catastrofe, suferințe și ce mai știi io cîte și mai cîte lucruri nãplăcute, nãcazuri și sclãbiciuni. No-amu, omu ar crede cã pã cum fivilizație pãșește pã trepte tã' mai înalte, tãte baiurile care ne cuprind ar trãbui sã scadã, sã sã-mpuțineze, sã sã domolească. Din pãcate, treburile nu sã-torc sprã bine. Dimpotrivã. Amu, în afarã dã Foaia Românească, io nu mã-ntãlesc cu uișag care sã nu fie plin dã știri dãsprã omoruri, dã fihãrii, dã esplodãri cu bombe, dã rã-niri uã morț în mașini ș-ase mai dãparte. Tãt așe și la radio, dã' și mai d-ase la televizor. Afițe suferințe, dã te lovește groaza și-ț mere voie sã le citești, sã le ascuț uã sã le vezi una dupã alta. Io, bunãuara, mai bine trec pãstã iele, dicit sã-m fac inimã re citindu-le, auzindu-le, vãzindu-le. Cred cã nu-s sîngur cu una ca asta.

Nu vã spãrieț, io n-am dã gînd sã vã nãcãlesc sufletele cu v-o întîmplare d-asta amarã. Din contrã. Adeca vreu sã vã povestesc o întîmplare mai veselã oleacã. Mai veselã pãntu mine, cã nu-i sigur cã o fo' ce știi io cît dã plăcutã pãntu cele doauã neveste, dãsprã care am citit nu dãmunt. Mai bine zis, tumna înt-on uișag dîn dumineca trecutã. Ce s-o-ntîmplat: doauã neveste tînere s-or luat dã cap tumna în fața cãsi satului pãntu o șumã micã dã bani. A.P. u-o luat la o mamã dã bãtaie pã M.T. pãntu cã o tãgãdit cã nu i-o plãtit

prețu la o gîscã dubitã. (Numele lor așe o fo' scris, adeca pã scurt, c-așe-i amu data.)

Cînd am citit poveste asta, am rîs una bunã, cã m-o pãrut cã le vãd cu uãtii mnei cum sã trag dã pãr doauã neveste tînere, și parcã le-am auzit și voarbele cum sã bajocoreu în gurã mare. (Cînd am fost pruncaș dã școalã, și io am vãzut o bãtaie întrã doauã muieri, apu mai tare tumna cu fivilirile lor s-or fãcut dã rîs înainte noastã.)

Bogãt și dãstul cã, în ceie zî veste asta i-o povestesc io și vecinului Ciorba. Mai bine zis, numa am început și-i povestesc cînd iel sã dã la rîs, dã' mã și-ntreabã cã io nu știi cã dã cine-i voarbã? Îi spun io cã hãbar n-am. Atunci îm spune iel cã A.P. îi Ana Popii, iarã M.T. îi Mărie Tãtarului, neveste dîn satu nost, și cã numa d-aceie s-or luat dã cap în satu vecin, pãntu cã acolo s-or întãlnit. Apu-mi mai spune aci cum cã nici voarbã dã gîscã și dã prețu ii, ce-i voarbã dã bãrbatu Anii, care u-o-nșelat cu Mărie, apu Ana așe s-o rãzbunat pã ie cã u-o prins dã pãr pã Mărie și u-o tãvãlit în prav pã iasta, și u-o fãcut în tãt felu. (Cã cum u-o numit, și cum u-o bajocorit, aște nu vi le-oi da mai dãparte, dã' vã puteț închipui cã n-or fost voarbe dã laudã.)

La una ca asta ce poate zice omu: Dã cînd îi lume lume, „nãnorociri” d-aște tãt or fost, sînt ș-or mai fi. Numa mai mare nãcazuri dacã nu ne-ar aduce nici zîua dã mîne, nici cilelalte...

Vã salutã cu drag:

Ion Podaru
pensionar

Ionel Teodoreanu
1897-1954

În casa bunicilor (fragment)

Urma să plece în țară străină, să-și întregască mintea, să se călească. Dorul de pribegie i se-implinea.

„Ești bărbat de-acum”, îi spuneau părinții. – „Tot copil ești, măi băiețelule!” oftau bunicii.

Era în ajunul plecării. Lăsase pe mama să-i rînduiască lucrurile, și ieșise afară să-i răcorească fruntea în largul vîntului.

Zburau cocori goniți de toamnă, gomind. Cădeau frunzele prea grele de aur pentru istovul crengilor. Apunea soarele, prea greu de lumină pentru creanga zării.

Îl purtau pașii spre poartă. Ajuns acolo, își sprijini coatele de poartă, își cuprinse capul în palme.

Era atîta povară în falnica bucurie care-i umplea sufletul, de-i părea că palmele lui sprijineau un soare de asfințit. Și sufletu-i cînta de nădejdi ca cerul toamnei de cocori.

În însera. Prin fața lui, moșnegelul felinarului trecu, descoperindu-se: „Drum bun, cuconașule. Să te întorci cu bine!”

Surise înduioșat moșnegelului: „Să te găsesc sănătos, moș Neculai!” ...

Se înserase de-a binelea. Deodată se trezi față în față cu bunicul care se întorcea acasă. Nu-l auzise venind; tresări. Un scîncet scîrțîitor: porțița. Bunicul îl privi lung, oftînd: „Plecă mini, măi băiețelule...” I se strînse inima.

Răsăritul lunii îl prinse tot la porțiță. Se apropiau pașii grăbiți: era tata. Iarăși scîncetul scîrțîitor... Tată intră, îl dezmiardă cu privirea, cu minile: „Te duci de-acum, măi băiete...” I se umeziră ochii.

Rămase la porțiță, cu ochii înlăcrimați. Uitase de uliță, și ea îi vorbise: „Vezi! Toți vin spre casă, numai tu te duci!” În lumina lumii o pietricică, zărită printr-o lacrimă, sclipea ca o lacrimă.

Și trupul lui fără să vrea se plecă. Și minile lui fără să vrea se opriră deasupra uliții, în locul unde, odinioară, abia ajungea creștetul copilului prea mic să se încumete pe uliță.

Și sufletul lui dezmiardă prin noapte, jos aproape de pămînt, capul unui copil care plîngea: Copilăria lui.

Ionel Teodoreanu, un minunat evocator al vieții și gîndirii copiilor mici și mari

Timp de mai bine două decenii cărțile lui Ionel Teodoreanu au cunoscut numeroase reeditări, numeroase mai cu seamă pentru vremea în care apăreau, la care au fost atenți în mod deosebit atât editori, cât și cititorii.

La Medeleni, romanul care a încîntat copilăria și tinerețea cititorva generații de cititori, apăruse pînă în 1943 în opt ediții; *Loreley* se republicase de opt ori, în același răstimp, iar *Bal mascat de cinci ori*; în 1943 cartea *În casa bunicilor*, (apărută prima dată în 1938), se reeditase în cinci ani, de cinci ori, iar *Ulița copilăriei*, prima sa carte, cunoscută de șase ori retipărirea. Așadar, un succes de public aproape fără precedent, ceea ce dovedea forța de comunicare și de penetrație în public a acestui prodigios scriitor, desfășurînd paralel o strălucită carieră avocătească.

De sigur, succesul de public nu este întotdeauna singura dovadă, și nici măcar cea mai elocventă, a valorii artistice a unei cărți. Cu toate acestea este un aspect, deloc neglijabil, al fenomenului cultural și social, care ne dă de gîndit și ne poate uneori înlesni judecata adevărat, obiectivă asupra unei opere.

Chiar de la întîiul volum, *Ulița copilăriei*, Ionel Teodoreanu apare ca un scriitor original, în posesiunea deplină a formulei sale. Dacă, exterior, această literatură lirică și imagistică, trăind aproape exclusiv din evocarea vîrstei infantile, duce în chip vădit la Jules Renard, la Anghel și la Delavrancea, ea rămîne foarte personală prin tinerețea ei, autentică, prin extraordinara memorie a copilăriei. Într-un soi de poeme în proză și de însemnări, cam vapoaze și dezordonate, dar nu mai puțin suave, autorul reconstruiește în ton idilic acea

vîrstă a exuberanței pe care adultul o uită de obicei ușor. Cu tot aspectul lor liric, poemele prezintă interes psihologic, tocmai prin puterea de a fixa o experiență pe care toți o pierd. Voluptățile și melancoliile creșterii, inocențele carnale, tulburările ivirii unei vieți sufletești mai complexe, în general faza de nelămurit fizic și psihic, acestea sînt temele statornice.

Ionel Teodoreanu este cel dintîi scriitor român care prezintă atât de direct și de frecvent în literatura noastră – copilăria, cu întreg cortegiul ei de zburdălnicii, și temerara adoles-

cență, – cele două anotimpuri înflorite ale vîrstei omului. Aproape toate cărțile lui Teodoreanu, de altminteri, vor readuce, într-un fel sau altul, această vîrstă a idilicelor vacanțe, a lungilor vacanțe însoțite – copilăria și adolescența cea bîntuită de ambiții, de incertitudini și de doruri obscure. Atît actul de naștere al operei lui Teodoreanu cît și acordurile ei finale sînt fixate – cu rare excepții – în jurul acestor teme preferate, – copilăria și adolescența, – tărîmuri mirifice din viața omului, limanuri suave către care revenim adesea fiecare dintre noi.

„Cunoscător al sufletului copiilor și adolescenților, printre care știe să distingă și să învie temperamentele individuale, evocînd o lume idilică și patriarhală, în care nu există decît caractere „simpatice”, un mediu social de stricte și consimțite ierarhii, cu oameni care cultivă delicia sentimentului, prinși exclusiv în momentele lor de destindere în lungi și fericite vacanțe, Ionel Teodoreanu este un pictor de scene grațioase, creatorul unui adevărat „rococo” moldovenesc, rămas pînă tirziu lumea caracteristică a romanelor sale.”

(Tudor Vianu)

„Bucuriile mărunte, alternarea dintre vis și realitate, născocirea suferințelor imaginare și voluptatea amăgitoare a iluziei ce plutește peste proza cotidiană, *poezia unică* dintr-o etapă a vieții – și-au găsit în d. Ionel Teodoreanu pe cel mai distins poet în proză al generației tinere.”

„...Scriitorul fiind un liric, mediul domestic sau cel natural primesc lumina de la irizările subiectivității sale: efuziunile poetice asociază natura, făcînd-o părtaşă freamătului interior: o partitură pe care-și transcriu gama nuanțelor schimbătoare ale iubirii adolescente.”

(Pompiliu Constantinescu)

„N-am iscodit niciodată viața, n-am pîndit-o vîntorește, n-am contabilizat-o, nici nu i-am dat caracterul de experiență provocată cu dinadins în vederea unei eventuale întrebuintări literare. Am trăit pur și simplu, normal, dezinteresat, spontan (uneori cam leneș), impregnîndu-mă firesc de viață, sperînd că esențele ei rămîn în mine și că poate într-o zi, în ceasul transparențelor dinspre trecut, o voi regăsi prelinsă în amintire ca pe acele picături de rășină a căror aromă condensată exprimă și vechimea pădurilor de brad și roua solemnă a parfumului lor.”

Ionel Teodoreanu

Anul 1969 nu numai în viața soților Nistor a adus o cotitură semnificativă (Fr. Nr. 34), ci și în întemeierea unei tradiții viabile, și anume în istoria balurilor românești pe țară. Ideea organizării unor petreceri de carnaval de proporții largite s-a oferit de la sine. O dată pentru că în acea perioadă la toate uniunile „clasice” de pe atunci (germană, slovacă, sud-slavă) au prins rădăcini petreceri de acest gen, apoi și datorită faptului că la școala și liceul românesc giulan și în anii premergători, de regulă, se ținea câte o petrecere pe la sfârșitul lui februarie, – de fiecare dată sub auspiciile comitetului de muncă al părinților. Aceste petreceri, în primul rând, erau organizate de către părinți pentru a acoperi (din prețul билетelor de intrare și din tombolă) unele cheltuieli ale serbărilor de rămas bun ale claselor de absolvenți, concomitent servind și alte scopuri de beneficiu, ca de pildă întărirea legăturilor dintre părinți și corpul profesoral, legarea unor prietenii între părinții români veniți din localitățile populate și de români etc. Precum și cheful de petreceri colective căpăta loc (pentru unii chiar de frunte) în participarea însuflețită la balurile românești ale părinților. Ale părinților, profesorilor și elevilor institutului românesc! Și nici într-un caz nu aveau un caracter de bal pe țară! Această afirmație hotărâtă e confirmată și de locul petrecerii: de la primele sale ediții aceste petreceri aveau loc la căminul de elevi I.C.Frimu, atît în sala culturală (la începuturi), cît și în sufrageria cu ceva mai spațioasă a aceluiași cămin.

Fără-ndoială, aceasta a fost o tradiție în sensul adevărat al cuvîntului, dar și cu multe consecințe nedorite: înghesuială, dezordine, spargeri de geamuri, murdăriri pretutindeni, gălăgia cheflilor și multe altele. Ca urmare, directorul de atunci al căminului, domnul *Gheorghe Santău*, la primul auz al propunerii de a „scoate” balurile din inemat, a acceptat ideea cu entuziasm și cu mare bucurie. La fel și cealaltă parte, adică școala și comitetul de lucru, în frunte cu directoarea liceului *Ecaterina Santău*, respectiv președinta comisiei,

Primul bal românesc pe țară

însuflețita *Maria Misarăș*. Din partea celor din urmă ideea a fost îmbrățișată și pentru că într-o sală potrivită se pot aduna mai mulți părinți, rude, prieteni și simpatizanți ai petrecerilor, ca urmare și cîștigul poate să sporească, scena unei săli de teatru poate asigura condiții mai favorabile unor programe culturale, toate murdăriile vor rămîne înafara lăcașului elevilor, bețivanii își pot face de cap pe plac etc.

O singură persoană de rang major n-a acceptat propunerea înaintată și pusă la numitor comun, anume tovarășul *Petru Silaghi*, secretarul general al Uniunii Democratice a Românilor din Ungaria. Mai precis evocat momentul: secretarul general a refuzat orice sprijin financiar din partea Uniunii și organizarea balului sub egida organului nostru suprem. În rest ne-a lăsat să ne vedem de treabă. Noi, cei amintiți în prealabil, împreună cu colegul de la Uniune, *Ilie Moldovan*, referent principal, am făcut toate demersurile pentru o petrecere cît mai reușită: invitații, afișe, bilete de intrare, gardă de pază a ordinei, program cultural cu participarea liceenilor, asigurarea unei orchestre de cîntece populare, garan-

rea unui bufet bine aprovizionat ș.a.m.d. Cînd apoi, pe parcurs, *Tovarășul* și-a dat seama că se conturează un bal promițător sub

gustoase, politete la grad de diplomație etc).

Însă *Tovarășul* și-a schimbat părerea și în ceea ce privește sprijinul bănesc, deoa-

rece cînd a acceptat și tutelarea balului de către Uniune, imediat a pus la dispoziția organizatorilor și plata muzicanților. Din partea Uniunii noastre așa și-a început cariera tradiționala petrecere de carnaval a etniei românești,

numită de atunci încoace **bal românesc pe țară...**

Dar ar fi păcat să nu trecem în revistă și alte cîteva evenimente ale zilei de **22 februarie 1969**, în seara căreia a avut loc primul bal românesc pe țară în sala mare a Căminului cultural „Jókai” din centrul orașului „reședință a românității din Ungaria”. Căci în scopul asigurării unui public cît mai mare la petrecerea amintită, școala și liceul românesc a organizat înainte de masă lecții deschise pentru părinți, UDRU și-a ținut ședința plenară a Comitetului său obștesc, în plus: „În dimineața zilei de 22 februarie pe străzile orașului se auzeau din ce în ce mai multe vorbe românești – din trenurile și autobuzele de dimineață coborau români veniți din trei județe să participe la balul tradițional al nostru” (Fn. nr. 16. 15 martie 1969, p. 7).

Aspect de la ultimul bal organizat la cămin
(Din arhiva autorului)

Solista Hortenzia Olah

lucrărilor de pregătire. Pînă la urmă, chiar și-a asumat o sarcină: asigurarea unei camere separate pentru protocol și tot ce aparține de un asemenea „ceremonial” domnesc (oaspești cu renume, băuturi alese, mîncăruri

Această metodă de recrutare a publicului s-a dovedit eficientă și la următoarele ediții ale petrecerii noastre de carnaval – organizate de la an la an în săli tot mai spațioase și de eleganță tot mai mare ale orașului Giula, – procedeu devenit și el tradiție.

Nu s-a schimbat nici scenariul petrecerii propriu-zise: cuvînt de salut, scurt program cultural-artistic, muzică și dans, băuturi și mîncăruri la bufet (mai tirziu cină pe cont propriu), tombolă cu cîștiguri de obiecte și nimic altceva. În consecință, acel prim bal românesc pe țară, inițiat de subsemnatul, realizat de o brigadă însuflețită și luat sub stăpînire de către Uniune, a fost bine chibzuit, ca factor principal al întemeierii unei adevărate tradiții de ale noastre. (Altminteri, un asemenea eveniment – cu caracter de petrecere în masă – într-un cadru natural, nici nu pretinde un altfel de scenariu rațional.)

Cronicarul (anonim) de odinioară mai relatează despre public: „... mulți au așteptat stînd în picioare programul cultural care a precedat balul...”; despre program: „...echipa culturală de dansuri populare și-a prezentat programul compus din dansuri populare românești, acompaniate de orchestra unită giulană-micherecheană-aleteană...”, „... Hortenzia Olah a interpretat cîntece populare românești...”; iar despre petrecere: „...tineri și bătrîni dansau cot la cot, sala s-a dovedit neîncăpătoare, s-au atașat la dans și oaspeții maghiari, în cîteva clipe s-a creat o atmosferă de veselie...”. Și încă un foarte scurt pasaj din articolul menționat: „Balul a durat pînă în zori – sala a fost tot timpul arhiplină.”

Cred că de aici încolo istoria tradiționalelor baluri românești pe țară giulane – precum și a celorlalte petreceri de carnaval organizate în localități populate și de români, – e ușor de urmărit, cronicile (și nu criticile!) despre ele au căpătat spațiu din ce în ce mai larg și în coloanele săptămânalului românesc. Poate nu ar strîbi din valoarea lor de totdeauna, dacă edițiile acestora ar fi numerotate. Drept urmare: ediția din anul viitor ar primi numărul 33.

Al. Hoțopan

Imagine de la un bal organizat la Hotelul SZOT (Din arhiva autorului)

Fotbal

Giula a câștigat primul punct

Echipa de fotbal din Giula, a început cam greoi și sezonul trecut, dar în anul acesta criza pare cu mult mai serioasă ca în anul trecut. Până acum, echipa a jucat 3 meciuri (Nyírbátor-Giula 2-0, Giula-Tiszaújváros 1-4, Jászberény-Giula 3-1) fără să adune nici măcar un punct, iar golaverajul a fost și mai trist: 2-9. După acest început am sperat totuși că odată se va întrerupe seria această rea. Deși timpul nu a fost prea prietenos, tribuna stadionului a fost aglomerată, 800 de suporteri au așteptat ca echipa să le ofere în sfârșit un joc frumos. Adversarii din Orosháza au început sezonul acesta cu mai mult succes. Și datorită faptului că echipa din Ciorvaș a fuzionat cu Orosháza.

Meciul a început cu un șir de ocazii ale giulanilor, dar jucătorii nici de data aceasta nu au reușit să cucerească poarta adversarilor, apărată de același Such, care în anul trecut a fost portarul giulanilor. În prima repriză, ambele porți au fost aproape

în același pericol. Deși în minutul 40 Boruzs a fost anulat în careul de 16 metri, fluierul arbitrului a rămas mut. În cea mai mare parte a reprizei secunde, adversarii au stăpânit mingea, giulanii totuși au avut mai multe ocazii periculoase.

În minutul 90, Boruzs a alergat ca unicul și ultimul jucător spre poarta echipei adverse. La 18 m de poartă, David Zsolt (fundașul și prietenul atacantului nostru) smucindu-l l-a faultat pe Boruzs. Arbitrul l-a pedepsit numai cu un cartonaș galben, în loc să-l fi eliminat.

Dacă arbitrul ar fi judecat mai drept și dacă băieții ar fi avut mai mult noroc, atunci ar fi cucerit 3 puncte. Așa în fine, giulanii s-au ales numai cu un singur punct.

Giula: Steigervald - Ekker, Kiss, Reșetar, Kovács, Czifrók, Kulcsár, Tamași, Fehérvári, Tóth A. Boruzs.

Rezervă: Papp m: 50. Csúz m: 92. Gajdács m: 93.

Antrenor: Himer István

Chitighazul a avut noroc în calificare

Dacă cu o lună în urmă cineva ar fi zis că echipa de fotbal din Chitighaz se va califica în divizia II, n-am fi crezut, pentru că două echipe din divizia I județeană nu au putut aduna banii necesari pentru numirea lor în campionat, fiind obligați să destrame întreaga echipă (Vareu și Medgyesbodzás). În acest fel a trebuit să fie reorganizată întreaga divizie din județul Bihor. Prin urmare, norocul Chitighazului se trage de la Vareu și Medgyesbodzás. Membrii echipei în sezonul anului 2001-2002: A. Avramuț, Széll T., P. Botaș, V. Bucur, I. Crișan, Gh. Faur, Șt. Istin, Bíró T., Z.

Nedea, Cs. Ciumpila, Kaposi F., Zs. Bleda, Uhrin M., G. Galea. N. Ciumpila, Szegedi P., Pap L., Donenet Cs., Lachner Zs., Péntek J.

Zoltán Nedea: Fiindcă multă vreme am considerat că echipa va juca și în sezonul următor în divizia III, nu ne-a rămas prea mult timp să ne pregătim pentru divizia a II-a. Cei mai mulți fotbaliști ai echipei au jucat toată vara în sală, așa că fizic, sînt bine antrenați. Acum mai trebuie să exersăm la antrenamente cîteva elemente tactice. Prin participarea creativă de la antrenamente am vrea să suprimăm problemele pe care nu le-am putut rezolva pînă acum, încît să fim pregătiți pentru divizia II.

Am vrea să devenim o echipă stabilă, echilibrată, din campionatul județean al diviziei II.

Chitighăzenii încă nu au prins firul jocului în divizia a II-a.

Din cele 3 meciuri pe care le-au jucat pînă acum, nu au adunat nici un punct. Și golaverajul este destul de dezamăgitor: au înscris 2 goluri și au primit 8 goluri! Sperăm că în viitor antrenamentele intense vor aduce roade bune și îndreptățite.

K. J.

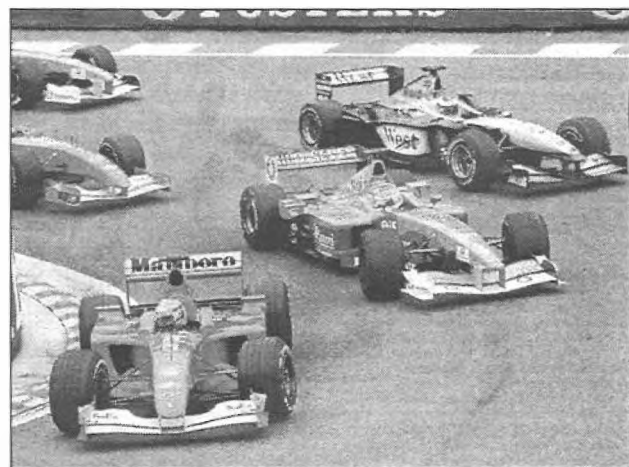
Formula 1

Luciano Burti s-a născut din nou

La antrenamentul de măsurare a timpului, monstrele BMW-Williams s-au dovedit drept cele mai puternice și mai rapide. După ele au urmat mașinile Ferrari. În acest fel, duminică, după-masă, la linia de start piloții s-au aliniat la linia de start în ordinea următoare: Montoya, R. Schumacher, M. Schumacher, Frentzen. Dar fiindcă mașina lui Frentzen s-a blocat și nu a putut porni, startul a trebuit repetat. La cel de-al doilea start s-a defectat mașina lui Montoya, pilotul fiind nevoit să înceapă competiția de pe ultima poziție de start. După un început atît de aventuros, lumea a bănuț că și în continuare se vor mai întîmpla și alte incidente, mai ales că nu departe de linia de start urmează o curbă periculoasă la dreapta. Și accidentul chiar s-a întîmplat. În runda a 5-a, Irvine și Burti au gonit unul lîngă altul într-o manevră de depășire, cînd cauciucul din spate al mașinii lui Burti s-a defectat și mașina a gonit cu viteză de vreo 250 km/h în parapetul de cauciucuri. Toată lumea a rămas îngrozită (amintindu-și de tragedia lui Senna...). După lungi clipe de așteptare îngrijorată, personalul tehnic a reușit să-l scoată pe Burti din epava mașinii. Pi-

lotul a fost dus în mașina salvării fără să dea nici un semn de viață. Îngrijorarea a tot crescut. Dar au urmat cele mai frumoase și emoționante clipe ale competiției, cînd președintele F-1 s-a dus personal la fiecare pilot, anunțînd că pilotul accidentat și-a revenit din leșin și viața lui nu e în pericol. Din acel moment, cursa a continuat pe cît se poate de frumos, în condiții „normale”. Pe parcurs însă a devenit clar că șansele de victorie ale lui Michael Schumacher sînt tot mai mari. Aceasta mai cu seamă că pe Montoya l-a urmărit iarăși ghinionul: tragedia lui personală a fost dă în timpul cursei, mașina s-a defectat în așa fel, încît a trebuit să suspendeze cursa. Ca atare, noi, cei care am urmărit competiția, am avut parte de emoții și nu ne-am plictisit. Dar ne-am putut da seama și de un alt lucru: că premiile, cîștigurile enorme ale piloților nu se dau nici în mod întîmplat, și nici pe degeaba. Fiecare pilot, de fiecare dată cînd urcă la volan, își pune viața în joc: dintr-o clipă în alta coboară în iad, urcă în rai, se întoarce iarăși printre noi, așa cum s-a întîmplat de astă dată cu brazilianul Luciano Burti, pilotul de la Prost.

MIC

Tabelul cîștigătorilor

1. M. Schumacher (Ferrari) 1.08.05002
2. D. Coulthard (West-McLaren)
3. Fissichella (Benetton)
4. Häkkinen (West McLaren)
5. Barrichello (Ferrari)
6. Alesi (Jordan-Honda)

Tabelul constructorilor:

1. Ferrari 132
2. West Mc Laren 81

3. BMW Williams 59
4. Sauber-Petronas 20
5. BAR Honda 16
6. Jorda Honda 16

T. individual

1. M. Schumacher 104
2. D. Coulthard 57
3. Barrichello 48
4. R. S. 44
5. Häkkinen 24
6. Montoya 15

Ultimele rezultate ale echipelor de fotbal

Campionat național divizia II.	0:0
Giula-Orosháza	
Campionat național divizia III.	1-1
Leta Mare-Mezőkövesd	
Campionat județean divizia I.	2-2
DEAC-Jaca	
Șercad-Bătania	1-0
Micherechi-Orosháza	4-1
Campionat județean divizia II.	2-1
Crîstor (Sarkadkeresztúr)-Chitighaz	
Aletea-Mezőkövácsháza	3-1
Campionat județean divizia III.	1-3
Nagybánhegyes-Aletea II.	
Leucușhaz-Csabacsüd	1-1

Următoarele meciuri de fotbal

8 septembrie (sîmbătă)	
Bătania-Tótkomlós	16.30
Kunágota-Aletea	16.30
9 septembrie (duminică)	
Demecseri FC-Giula	16.30
Sátoraljaújhely-Leta Mare	16.00
Magyarbánhegyes-Micherechi	16.30
Chitighaz-Békéssámson	16.30

ROMÂNIA

Luni 10 septembrie

6.00 Jurnalul de dimineață 6.15 Practic matinal 8.20 Jurnal 8.30 Matineu de vacanță 9.15 Desene animate 10.10 Ora G (R) 11.10 Tezaur folcloric (R) 12.00 Minutul 91 (R) 13.00 Jurnalul de prinz 13.10 Infomania 13.30 Pro Patria 14.30 Serial. Orice e posibil! 15.00 Cronica 16.30 O idee pe zi... pentru România 16.40 Serial. Pasiuni 17.25 Alege muzica! 18.25 Serial. Intre noi, frații 18.50 Agenad Festivalului Internațional „G. Enescu” 19.00 Jurnal 19.40 Sport 19.45 Serial. Niciodată nu e prea târziu! 20.45 Ce-i de făcut? 22.00 Jurnalul de noapte 22.15 Memoria exilului românesc 23.00 Lumea dansului 24.00 Marele Jazz 1.00 Jurnal (R) 1.45 De luni, pînă duminică (R) 2.30 Memoria exilului românesc (R) 3.15 Ce-i de făcut? (R) 4.30 Infomania (R) 4.50 O idee pe zi... pentru România (R) 5.00 Alege muzica! (R).

Marti 11 septembrie

6.00 Jurnalul de dimineață 6.15 Practic matinal 8.20 Jurnal 8.30 Matineu de vacanță 9.15 TVR Craiova 9.55 TVR Cluj 10.45 TVR Iași 11.30 TVR Timișoara 12.15 Serial. Pasiuni (R) 13.00 Jurnalul de prinz 13.10 Infomania 13.30 Serial. Orice e posibil! 15.00 Puncte cardinale 15.30 Cronica 16.30 O idee pe zi... pentru România 16.40 Serial. Pasiuni 17.25 Alege muzica! 18.30 Festivalul Internațional „G. Enescu” 19.00 Jurnal 19.40 Sport 19.45 Film. Omul care știa prea puțin 21.20 Serial. Geean Davis 21.50 Jurnalul de noapte 22.05 Studioul artelor 23.05 Teatrul Național de Televiziune prezintă: Cumpăr dog arlecchin 0.10 Marele Jazz 1.10 Jurnal (R). 1.55 Serial. Martorul tăcut 3.25 Studioul artelor (R) 4.25 Infomania (R) 4.45 O idee pe zi... pentru România (R) 4.55 Alege muzica (R).

Miercuri 12 septembrie

6.00 Jurnalul de dimineață 6.15 Practic matinal 8.20 Jurnal 8.30 Matineu de vacanță 9.15 TVR Craiova 9.55 TVR Cluj 10.45 TVR Iași 11.30 TVR Timișoara 12.15 Serial. Pasiuni 13.00 Jurnalul de prinz 13.10 Infomania 13.30 Studioul artelor (R) 14.30 Serial. Orice e posibil! 15.00 Panorama 16.30 O idee pe zi... pentru România 16.40 Serial. Pasiuni 17.25 Alege muzica! 18.30 Festivalul Internațional „G. Enescu” 19.30 Jurnal 20.10 Sport 20.15 Serial. Baywatch Hawaii 21.05 Recurs la morală 22.05 Amprente 22.20 Jurnalul de noapte 22.35 Film. Înfrînarea cu tata 0.10 Bucurile muzicii 1.10 Jurnal (R) 1.55 Serial. Martorul tăcut 3.25 Recurs la morală (R) 4.25 Infomania (R) 4.45 O idee pe zi... (R) 4.55 Alege muzica! (R).

Joi 13 septembrie

6.00 Jurnalul de dimineață 6.15 Practic matinal 8.20 Jurnal 8.30 Matineu de vacanță 9.20 TVR Craiova 10.00 TVR Cluj 10.45 TVR Iași 11.30 TVR Timișoara 12.15 Serial. Pasiuni (R) 13.00 Jurnalul de prinz 13.10 Infomania 13.30 Recurs la morală (R) 14.30 Oameni ca noi 15.00 Conștiință 16.30 O idee pe zi... pentru România 16.40 Serial. Pasiuni 17.25 Alege muzica! 18.25 Serial. George și Leo 18.50 Festivalul Internațional „G. Enescu” 19.00 Jurnal 19.40 Sport 19.45 Serial. Justițiar 20.45 Reflecții rubere 21.00 Interesul general 22.00 Jurnalul de noapte 22.15 Film. Soare de toamnă 23.05 Nocturna melomanului 1.05 Jurnal (R) 1.50 Serial. Martorul tăcut 3.25 Interesul general (R) 4.25 Infomania (R) 4.45 O idee pe zi... pentru România (R) 4.55 Alege muzica! (R).

Vineri 14 septembrie

6.00 Jurnalul de dimineață 6.15 Practic matinal 8.20 Jurnal 8.30 Matineu de vacanță 9.20 TVR Craiova 10.00 TVR Cluj 10.45 TVR Iași 11.30 TVR Timișoara 12.15 Serial. Pasiuni 13.00 Jurnalul de prinz 13.10 Infomania 13.30 Interesul general (R) 14.30 Tribuna partidelor parlamentare 15.00 Lumea și noi 15.30 Drepturile omului 16.30 O idee pe zi... pentru România 16.40 Personalul de Costinești 17.55 Alege muzica! 18.25 Serial. George și Leo 18.50 Festivalul Internațional „G. Enescu” 19.00 Jurnal 19.40 Sport 19.45 Film. Phloia de stele 21.15 Totul la vedere. Documentar 22.10 Jurnalul de noapte 22.35 Profesiunii 23.25 Film. Măreasa lui Chucky 1.00 Jurnal (R) 1.45 Profesiunii (R) 4.55 Drepturile omului (R) 3.45 Lumea și noi (R) 4.15 Infomania (R) 4.35 O idee pe zi... (R) 4.45 Personalul de Costinești (R).

Sâmbătă 15 septembrie

6.00 Tezaur folcloric (R) 6.50 Serial. Zorro 7.45 Desene animate 8.30 Film. X Ray Kid 10.00 La telefon muzică populară! 10.50 Auto Club 11.30 Casa mea 12.00 Serial. Frumoase școli! 12.50 Jurnalul de prinz 13.10 Goful temerarilor 14.45 Debut 50 Plus 16.00 Goful: Otetul Galati – Farul Constanța 18.00 Ora G 19.00 Jurnal 19.25 România în presa lumii 19.30 Surprize, surprize... 21.30 Serial. Amy 22.20 Jurnalul de noapte 22.30 Telectinemateca. O fică de soldat nu pînge 23.35 Debut 50 Plus (R) 1.50 Jurnal (R) 2.20 Ora G (R) 3.20 Auto Club (R) 4.00 O idee pe zi... pentru România (R) 4.10 Goful temerarilor (R).

Duminică 16 septembrie

6.00 Ceasul deșteptător 7.00 Universal credinței! 8.00 Desene animate 8.30 Laborator fantastic 9.30 Viața satului 10.15 Tezaur folcloric 12.05 De luni pînă duminică 12.50 Jurnalul de prinz 13.00 Goful temerarilor 14.30 Bravo, bravisimo! 16.00 Fotbal: Dinamo – Sportul Studentesc 18.00 Serial. Acțiune, motor! 18.30 Festivalul Internațional „G. Enescu” 19.10 Jurnal 19.35 Agenda europeană 19.40 Film. Cei trei mușchetari 21.25 O vară cu cîntec 22.40 Jurnalul de noapte 22.50 Minutul 91. 23.50 Bravo, Bravisimo! (R) 1.10 Jurnal (R) 1.50 Tezaur folcloric (R) 2.40 Fotbal (R) 4.25 Goful Temerarilor.

TVR

Luni 10 septembrie

6.00 Ferma (R) 7.05 Desene animate 7.30 Desene animate (R) 8.20 Serial (R). Din lumea lui Dany 8.50 Serial. Fete vesele 9.15 Serial (R). Tată, am încurcat-o! 9.45 Știri 9.50 Film (R). O familie de suflet 11.20 Clepsidra cu imagini 11.50 Serial. Femeia misterioasă 12.40 Răscruți 13.15 Desene animate 14.30 Știri 14.40 Toți, împreună 15.45 Oprirea obligatorie 16.00 Serial. Tată, am încurcat-o! 16.30 Ațacei la cheie 17.00 Spectacolul lumii (R) 17.30 Telemagazin TVR 2 17.40 Camera de gardă 18.05 Desene animate 18.30 Festivalul „George Enescu” – 2001 20.35 Cinci minute cu frații Lumiere 20.40 Serial. Scurte povestiri cinematografice 21.10 Știri 21.15 Teatrul Național de Televiziune prezintă: Trei surori 23.50 Documentar 0.20 TVM Mesager 1.00 Serial. (R) Fete vesele 1.25 Cinci minute cu frații Lumiere (R) 1.35 Vacanță cu trupa DP2 (R) 3.05 Serial (R). Scurte povestiri cinematografice 3.40 Documentar (R) 4.25 Tradiții (R) 4.55 Medalion de interpret (R) 5.25 Atlas.

Marti 11 septembrie

6.00 Serial (R). Femeia misterioasă 6.50 Veni, Video, Vicii (R) 7.05 Desene animate 7.35 Desene animate (R) 8.00 Prietenii lui Piticot (R) 8.50 Serial. Fete vesele 9.15 Serial (R). Tată, am încurcat-o! 9.40 Știri 9.50 Bărbați, la cratiță! (R) 10.50 Călătorind prin țară (R) 11.20 Documentar 11.50 Serial. Femeia misterioasă 12.40 Tribuna partidelor parlamentare 13.15 Desene animate 14.30 Știri 14.35 Toți, împreună 15.25 E dreptul tău! 16.00 Festivalul Internațional „George Enescu” – 2001 17.30 Telemagazin 18.05 Cinci minute cu frații Lumiere 18.10 Serial. Tată, am încurcat-o! 18.35 Desene animate 19.00 Serial. În mijlocul furtunii 19.50 Film. Francois Villon 21.40 Știri 21.45 Serial. Stăpînul domeniului 22.35 Patrimoniul 23.20 TVM Mesager 24.00 Cinci minute cu frații Lumiere 0.05 Serial (R). Fete vesele 0.30 Televiziunea, dragostea mea! (R) 1.30 Teatrul TV. Trei surori (R) 4.10 Film (R). Francois Villon.

Miercuri 12 septembrie

6.00 Serial (R). Femeia misterioasă 6.50 Poftă bună cu Petrișor! (R) 7.05 Desene animate (R) 7.35 Toți, împreună 8.35 Microrecital 8.50 Serial. Fete vesele 9.15 Serial (R). Tată, am încurcat-o! 9.40 Știri 9.45 Serial (R). Stăpînul domeniului 10.35 Din goana trenului (R) 11.00 Serial (R). În mijlocul furtunii 11.50 Serial (R). Femeia misterioasă 12.40 Cronici votive (R) 13.15 Desene animate 14.30 Știri 14.35 Toți, împreună 15.25 Ațacei la cheie (R) 16.00 Festivalul Internațional „George Enescu” – 2001 17.30 Telemagazin 18.05 Cinci minute cu frații Lumiere 18.10 Serial. Tată, am încurcat-o! 18.35 Desene animate 19.00 Serial. În mijlocul furtunii 19.50 Cinematograful de artă Puil melancolic 21.30 Știri 21.35 Serial. Stăpînul domeniului 22.25 Mit și istorie 23.00 Clepsidra cu imagini 23.30 TVM Mesager 0.05 Serial (R). Fete vesele 0.30 Televiziunea, dragostea mea! (R) 1.30 Paradisul de lîngă noi (R) 2.00 Camera de gardă (R) 2.25 Patrimoniul (R) 3.10 Pop Club (R) 4.10 Cinci minute cu frații Lumiere (R) 4.15 Cinematograful de artă (R).

Joi 13 septembrie

6.00 Serial (R). Femeia misterioasă 6.50 Poftă bună cu Petrișor! (R) 7.05 Desene animate 7.30 Desene animate (R) 8.20 Arca lui Noe (R) 8.50 Serial. Fete vesele 9.15 Serial (R). Tată, am încurcat-o! 9.45 Știri 9.50 Serial (R). Stăpînul domeniului 10.40 Oprirea obligatorie (R) 11.00 Serial (R). În mijlocul furtunii 11.50 Serial. Femeia misterioasă 12.40 Tribuna partidelor parlamentare 13.15 Desene animate 14.30 Știri 14.35 Toți, împreună 15.25 Transylvania) insolit 16.00 Festivalul Internațional „George Enescu” – 2001 17.30 Telemagazin 18.05 Cinci minute cu frații Lumiere 18.10 Vară pentru 2 19.30 Pragul de sus 21.00 Serial. Familia Porter 21.30 Știri 21.35 Serial. Misiuni pe chei 22.25 Teatrul TV prezintă: Memoria teatrului 23.25 TVM Mesager 0.05 Serial (R). Fete vesele 0.30 Vară pentru 2 (R) 1.45 Documentar 2.10 Cinci minute cu frații Lumiere (R) 2.10 Serial (R). Familia Porter 2.40 Memoria teatrului (R) 3.35 Show nocturn 4.25 Pragul de sus (R).

Vineri 14 septembrie

6.00 Serial (R). Femeia misterioasă 6.50 Poftă bună cu Petrișor! (R) 7.05 Desene animate 7.30 Desene animate (R) 8.20 Prețul succesului (R) 8.50 Serial. Fete vesele 9.15 Călătorind prin țară (R) 9.45 Știri 9.50 Serial (R). Misiuni pe chei 10.45 Trans(Sylvania) insolit (R) 11.15 Camera de gardă (R) 11.50 Serial. Femeia misterioasă 12.40 Documentar 13.10 Desene animate 14.30 Știri 14.35 Serial. Samurail! 15.20 Veni, Video, Vicii 15.35 Documentar 16.00 Festivalul Internațional „George Enescu” – 2001 17.30 Telemagazin 18.05 Cinci minute cu frații Lumiere 18.10 Vară pentru 2 19.25 Televiziunea, dragostea mea! 20.25 D'ale lui Mitică 21.25 Știri 21.30 Festivalul Internațional „George Enescu” – 2001 23.30 TVM Mesager 24.00 Serial (R). Fete vesele 0.25 Vară pentru 2 (R) 1.40 Arta apărării (R) 2.10 Mit și istorie 2.50 Serial (R). Samurail 3.25 Televiziunea, dragostea mea! (R) 4.25 D'ale lui Mitică (R) 5.25 Documentar (R).

Sâmbătă 15 septembrie

6.00 Serial (R). Femeia misterioasă 6.50 Poftă bună cu Petrișor! (R) 7.05 Răscruți! 7.35 Călătoriile lui Ics 8.05 On line 8.35 Documentar 9.35 Arta apărării 10.10 Serial. Din lumea lui Dany 11.00 Desene animate 11.30 Arca lui Noe 12.05 Serial. Cum am devenit african 13.00 Știri 13.05 Atlas 13.40 Călătorind prin țară 14.10 Documentar 15.15 Planeta singuratică 16.00 Vacanță cu trupa DP2 17.30 Telemagazin TVR 2 17.40 Serial. Sudul îndepărtat 18.30 Festivalul Internațional „George Enescu” – 2001 20.35 Serial. Scurte povestiri cinematografice 21.00 Vară pentru 2 22.30 Știri 22.35 Despre viață și sex 23.20 TVM Mesager 23.50 Film. Jurnalul pantofului roșu 1.35 Vară pentru 2 (R) 3.05 Serial (R). Scurte povestiri cinematografice 3.30 Despre viață și sex (R) 4.15 Serial (R). Sudul îndepărtat 5.05 Serial (R). Cum am devenit african.

Duminică 16 septembrie

6.00 Planeta singuratică (R) 6.45 Veni, Video, Vicii (R) 7.00 Documentar 7.30 Tradiții 8.00 Medalion de interpret 8.30 Ferma 9.30 Cronici votive 10.00 Serial. Din lumea lui Dany 10.30 Desene animate 11.10 Prietenii lui Piticot 11.45 Desene animate 12.10 Serial. Cum am devenit african 13.00 Știri 13.05 Paradisul de lîngă noi 13.40 Egiptomania 14.30 Pop Club 15.30 Serial. Călătoria lui Allen Strange 16.00 Festivalul „George Enescu” 18.00 Spectacolul lumii 18.35 Serial. Sudul îndepărtat 19.30 Baschet spectacol 21.00 Știri 21.05 Film. Femeia care aduce ploaia 23.15 TVM Mesager 23.45 Documentar 0.45 Serial (R). Călătoria lui Allen Strange 1.10 Serial (R). Sudul îndepărtat 2.00 Egiptomania (R) 2.55 Film (R). Femeia care aduce ploaia 5.05 Serial (R). Cum am devenit african.

ÎN LIMBA MATERNĂ emisiune radiofonică în limba română

10 SEPTEMBRIE, LUNI (redactor: Iulia Kaupert)

10.30: Introducere, cuprins 10.35: Știri și informații, date meteo 10.45: Evenimente calendaristice 10.50: Interviu, reportaje din viața românilor din Ungaria 11.00: Montaj de muzică populară – redactor: Gelu Stan din Timișoara 11.30: Buletin informativ, date meteo 11.40: Interviu, reportaje din viața românilor din Ungaria 11.55: Încheiere.

11 SEPTEMBRIE, MARTI (redactor: Monica Rocsin)

10.30: Introducere, cuprins 10.35: Știri și informații, date meteo 10.40: Evenimente calendaristice 10.45: Interviu, reportaje din viața românilor din Ungaria 11.30: Buletin informativ, date meteo 11.45: Engleza pe înțelesul tuturor – curs de limbă engleză 11.55: Știrile zilei pe scurt, încheiere.

12 SEPTEMBRIE, MIERCURI (redactor: Petru Cîmpian)

10.30: Introducere, cuprins 10.35: Știri și informații, date meteo 10.45: Evenimente calendaristice 10.50: Interviu, reportaje din viața românilor din Ungaria 11.30: Buletin de știri, date meteo 11.40: Sport – rubrica lui Adam Bauer 11.53: Avangarda „Ecranul nostru” 11.55: Știrile zilei pe scurt, încheiere.

13 SEPTEMBRIE, JOI (redactor: Monica Rocsin)

10.30: Introducere, cuprins 10.35: Știri și informații, date meteo 10.45: Evenimente calendaristice 11.00: „Cuvinte potrivite” – emisiune dialog de cultivare a limbii române 11.15: Interviu, reportaje din viața românilor din Ungaria 11.30: Buletin de știri, date meteo 11.45: Nota săptămînii de Edda Illyés 11.55: Știrile zilei pe scurt, încheiere.

14 SEPTEMBRIE, VINERI (redactor: Eva Iova)

10.30: Introducere, cuprins 10.35: Știri și informații, date meteo 10.45: Evenimente calendaristice 10.50: Revista presei „Foaia românească” 10.52: Avangarda „Ecranul nostru” 11.00: Magazinul „De la 14 la 18 – liceenii” 11.30: Buletin de știri, date meteo 11.40: Actualități la români din Banatul Sîrbesc – relatează Cornel Măta din Virșet 11.50: Știri și curiozități din România – relatează Simona Pele din Timișoara 11.55: Știrile zilei pe scurt, încheiere.

15 SEPTEMBRIE, SÂMBĂTĂ (redactor: Iulia Kaupert)

14.30: Introducere, cuprins, evenimente calendaristice 14.40: Programul bisericilor ortodoxe și al adunărilor baptiste 14.50: Recomandări culturale 15.00: Party Time – magazin de muzică ușoară 15.30: Interviu, reportaje din viața românilor din Ungaria 15.58: Încheiere.

16 SEPTEMBRIE, DUMINICĂ (redactor: Iulia Kaupert)

14.30: Introducere, cuprins, evenimente calendaristice 14.40–15.30: Retrospectiva săptămînii (spiciuri din interviurile și reportajele difuzate pe parcursul săptămînii) 15.30: Emisiune religioasă ortodoxă 15.55: Încheiere.

(Nu răspundem pentru eventualele modificări în programele radio!)

În fiecare seară, între orele 19.00–19.30 se prezintă emisiunea românească, difuzată pe țară. Sumarul acesteia este compus din actualitățile zilei și reportaje, interviuri din viața comunității noastre, respectiv relații din viața școlilor românești.

Emisiunea de seară, difuzată pe țară, pe lîngă frecvențele de 66,29 MHz și 66,14 MHz, poate fi ascultată și pe unde occidentale, pe frecvențele locale ale studiourilor regionale.

Radio Calypso, Budapesta 873 kHz, Radio Debretin 91,4 MHz, Radio Seghedin 93,1 MHz

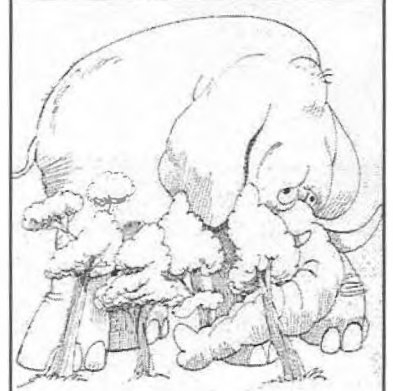
Ecranul nostru

12 septembrie 2001 (m1 ora 13.25)
Reluare: 15 septembrie 2001 (m2 ora 10.35)

Programul prevăzut al săptămînii viitoare:

Începutul noului an școlar va fi prima temă cu care se va ocupa emisiunea românească televizată din săptămîna viitoare. După relațiile despre festivitățile școlare de la Chitig-haz, Aletea și Bătană, veți putea urmări o convorbire cu doamna Anamaria Pop, fosta directoarea a Centrului Cultural al României de la Budapesta, care ne va vorbi despre rolul acestei instituții și despre misiunea sa de doi ani. Emisiunea se va încheia cu o relatare despre meciul de fotbal Ungaria-România, disputat la Budapesta în ziua de 5 septembrie.

Realizator: Tiberiu Boca

ELEFANT

Găsiți elefantul care se ascunde în această pădure deasă!
(Pentru blonde între 18–40 de ani)

Emisiunea în limba română

24 de ore din 24
pe 756 kHz

Internet: www.rri.ro

e-mail: ro@rri.ro

Tel./fax: 00401-3142118

Firma AKVALINE SA Pt.

Caută

colaboratori cu studii superioare în domeniul construcțiilor

Condiții de prezentare:

- studii superioare în construcții
- capacitate de negociere și comunicare
- permis de conducere
- autobiografie
- cazier
- cunoștințe de limba română
- avansat: cunoștințe de alte limbi străine

Candidații interesați sunt rugați să trimită o scrisoare de intenție cu autobiografie pe adresa firmei:

5661 Újkígyós, Kossuth u. 110. Ungaria
Pentru orice informație vă rugăm să apelați la directorul logistic Vass Árpád.
Tel: + 36-30/955-8146 sau la sediul firmei: 00-36-66/256-540.

FM 92,1 MHz STEREO RADIO
VOCEA EVANGHELIEI ORADEA

3700 Oradea Str. Cuza Vodă nr. 85.
Tel. 59-430552, Fax.: 59-427372
E-mail: inbox@rve.net
– muzică – știri locale și BBC – emisiuni pentru orice vîrstă
Ascultați RVE non stop și pe Internet la: <http://www.rve.net>
TRANS WORLD RADIO – ROMÂNIA
(Radio Vocea Evangheliei pentru Europa)
AM 1548 KHz zilnic, ora 21.15–21.45

SW 31 și 49 m – vineri: 18.30–18.45 – sîmbătă: 18.00–18.45 – duminică: 18.30–18.45

Identitatea înseamnă cultură

În seara zilei de luni, 3 septembrie 2001, la Centrul Cultural al României din Budapesta a avut loc un recital de excepție susținut de Ovidiu Lipan-Țândărică (tobe) și Marius Mihalache (țambal). Ovidiu Lipan, adevărată legendă vie a rock-ului românesc, debutează în lumea muzicii la vârsta de 9 ani cu propria-i formație „Crystal”. La doar 14 ani este remarcat ca instrumentist de excepție și apare alături de „Roșu și Negru” – una dintre cele mai elevate trupe ale momentului. Cele mai înalte cote ale carierei de grup le atinge însă împreună cu monștri sacri „Phoenix”, cărora li se alătură în 1974. Presiunile regimului comunist îi silesc în 1977 să părăsească România, unde nu vor mai reveni decât în 1990, într-un mega-turneu Phoenix. Revenit în țară, pe lângă continuarea lucrului împreună cu Phoenix, Țândărică demarează și câteva proiecte individuale de anvergură. După albumele grupului Lipan Connection – *Waiting for you* și *Excalibur*, cu care participă la festivalul *Cerbul de aur*, urmează în 2000 Visul toboșarului, proiect care reprezintă rezultatul anilor de exil.

Pentru cititorii Foii Românești, Țândărică a avut amabilitatea de a ne împărtăși câteva din gândurile sale.

– Ai mai concertat vreodată în Ungaria?

– Nu. Este pentru prima dată.

– Știi că există români în Ungaria? Și nu mă refer la cei veniți din România, ci la băștinaș.

– Bine-nțeles că știam, sigur că da.

– Pentru alte comunități românești din preajmă ai mai cântat?

– Nu. Astăzi de aceea m-am și bucurat foarte mult, pentru că este un mod special de a cânta. Pentru mine a fost o mare experiență. A fost o mare bucurie la Kecskemét, de exemplu, să văd public maghiar care nu ne lăsau să ieșim de pe scenă, care ne aplaudau frenetic ca și cum am fi fost ame-

ricani, nu români. Muzica nu are granițe, muzica aduce bucurie și prietenie, nu cred că răutatea ar putea avea loc în muzică. Eu nu am simțit în Ungaria nici o clipă așa ceva. Am rămas cu o impresie deosebită.

– Te-ai gândit vreodată să părăsești rock-ul, stilul care te-a consacrat?

– Ca să ajung la formula muzicală de astăzi eu am creat, am compus opera asta rock într-un stil foarte interesant, românesc, cu influențe foarte puternice din Enescu, Bartók, o combinație între taragot, cor, nai, keyboard și în afară de a bate la tobe, sînt foarte înverșunat și foarte adîncit în compoziție. Am creat 18 piese, un album nou, care

se pare că va avea mare succes, lucru care mi s-a confirmat la Timișoara; am avut două concerte și am avut în jur de 30.000 de spectatori în cele 2 spectacole.

– Ce reprezintă albumul „Visul toboșarului” pentru cariera ta?

– Mă caracterizează. Este o muzică care a venit din suflet și a ieșit la suprafață spontan; sigur, dacă aș fi trăit în România poate că nu aș fi putut să compun asemenea muzică, dar trăind departe de țară s-au adunat multe sentimente, dorința de a revedea România, de a simți atmosfera ei, de a trăi intens spiritul românesc. Poți să-ți imaginezi, 13 ani nu m-am gândit vreodată că mă pot întoarce în România, deci eu am trăit într-o închisoare în libertate. Nimeni nu și-ar fi imaginat că ne vom putea întoarce. În momentul acela sigur că toată încurcătura pe care am purtat-o cu mine, – precum și dorința de a mă întoarce, de a putea vedea locurile unde am copilărit, prietenii, să mă regăsesc –, au dus la realizarea acestei muzici, o muzică foarte simplă, dar încărcată cu foarte, foarte multă tensiune.

– Vezi vreo legătură între folclorul românesc și muzica rock?

– Bineînțeles, Phoenix a făcut un melanj foarte interesant între folk, rock și etno. Nicu Covaci a găsit formula ideală, prin dubblesix, prin forma de a intra în folclorul românesc și de a alege chintesența, claritatea; deci nu confuz, nu s-a băgat în teme, ci a creat o muzică care să aibă un spirit românesc.

– Crezi că folclorul românesc se potrivește cu muzica rock mai mult decât folclorul altor popoare?

– Nu, în fiecare parte, dacă mergem, există formații care folosesc influențe folclorice.

– Ce părere ai despre actualele grupuri etno-dance?

– A fost loc pentru lucrul ăsta. Este un stadiu la care s-a ajuns. Omul vrea direct să danseze muzică populară pe ritmuri disco și în momentul în care foarte multă lume a acceptat și a dorit să-i asculte, ei au scos hituri.

– Totuși, nu vrei să-mi spui părerea muzicianului Țândărică?

– Nu (rîde), pentru că în cazul ăsta nu am nici o părere.

– Crezi că folclorul românesc mai are viitor?

– Bineînțeles.

– Care?

– Știi bine cum să-l faci. Pentru mine și pentru lucrarea asta pe care o fac acum, care reprezintă muzica etniilor din România, înseamnă o rădăcină foarte puternică, care a rămas adevărată și curată, asta însemnînd cultură, pentru că identitatea înseamnă cultură. În momentul actual, noi ne globalizăm tehnic, dar este foarte mare nevoie să ne păstrăm identitatea pentru a avea cultura proprie și pentru a ne regăsi propriile rădăcini.

– Nu te-ai gândit nici o clipă să te stabilești definitiv în România?

– Nu, pentru că am posibilitatea de a mă stabili oriunde în lume și atunci de ce să mă stabilesc în România, cînd eu în România mă încarc, trăiesc, mă simt bine

și pot să duc muzica mea mai departe.

– Ce ai face dacă cineva ți-ar interzice pentru totdeauna să te întorci în România?

– Ar fi îngrozitor. Țasta ar fi lucrul cel mai cumplit pentru mine. De asta m-am întors în România. Locuiesc de cîteva ani mai mult în țară, lucrez cu artiști români și mare, mare drag mi-e să văd cum țara asta fierbe, clocotește, se mișcă în toate părțile. E aici o energie aparte; îți spun că am întinerit în România. Aici simți într-adevăr că trăiești. Eu am familie în Germania, vorbesc perfect nemțește, m-am încadrat foarte bine în spiritul german, dar am avut așa de mare nevoie de spiritul românesc, ca de aer.

– Spune-mi cîteva cuvinte despre partenerul tău din acest duet inedit.

– Marius Mihalache este un mare virtuoz al țambalului, un mare talent, cu niște posibilități improvizatoare extraordinare, iar cu el m-am regăsit în sensul că eu, cum cîntam înainte cu Nancy Brandes, keyboard și tobe și făceam recitaluri, acum același lucru pot să-l fac cu Marius la țambal, care este și acesta un instrument de percuție. Ne simțim foarte bine în spectacole și putem să improvizăm; efectiv ne distrăm cînd cîntăm.

– De unde porecla „Țândărică”?

– A venit din public la începutul carierei mele, pentru că eram mic și făceam totul țândări, bețe, tobe. Acum sînt săli întregi care scandează „Țândărică” la concerte și lumea îmi spune chiar „domnul Țândărică”.

A. Ș.

